

Şöyle şimdi ben 1974 Siirt doğumluyum. Siirt'in Merkez köy Koçpınar Türkçesi ile Kürtçesi Aybaran köyünde doğdum. İlkokul, ortaokulu köyde okudum. Tabii ilkokul dördüncü sınıfın, ikinci dönemine kadar başka bir köyde okudum. Bir buçuk yıl kadar köyde, okul yapılıncaya; bizim köyde okudum. Daha sonra tabii okul olmadığı için, bizim köyde ortaokul olmadığı için, kızları da okula gönderilmedikleri için, bizim diğer köye yani şu an belde olmuş, ben ortaokula tekrar iki köy içerisinde, ortaokula giden ilk kız çocuğuyum aynı zamanda. Hatta bizim o başladığımız süreçte, olaylardan dolayı başka köylerde okulları kapanınca, başka okulların çocukları da bizim okula geliyordu. Yani üç, dört köy içerisinde okula gidebilme şansı olan tek kız, ilk kız çocuklarından biriyim ben. Yani 1986, 87 girişliyim. O dönem; tam da işte, yani Kürt hareketinin bizim oralarda böyle parladığı dönemdi ve köylere dağılmaya başladığı dönem olduğu için biliyorsunuz: o dönem, o güvenlik nedeniyle birçok okul kapandı. Biz benim, benim de aslında ilk ortaokul birin, orta birin birinci dönemine kadar neredeyse biz devam edemedik zaten. Böyle sadece gidip sınavlara girebildik son, şimdiki korona dönemi gibi bir dönem yaşadık.

Böyle olağanüstü bir süreçti ve o süreçte ben başlamış oldum okula. Başladığımda öğretmen falan kalmamıştı. Bir müdür, iki tane de öğretmenimiz kalmıştı. Biz onlarla böyle; yarım yamalak bir aslında ortaokul sürecim oldu. Ama benim açımdan tabii ki çok hayatiydi. Çünkü ilk kız çocuğu olarak orada yani o şeyi kırabilmek çok zordu, gerçekten. İsrarla birçok kişi göndermek istemiyordu, kız çocuklarını. Benim gitmem de biraz provokatif de oluyordu. İşte ondan dolayı çok yıprandım da yani böyle işte kızlar okumaya başlarsa ne olur halimiz? Her gün köy meydanından geçiyoruz okula gideceğiz; tabii biz günde iki defa git gel yapıyorduk bu arada: yani bir sabah, bir de öğleden sonra. İki yönlüydü gidiş, gelişlerimiz. İşte o kızlar okula giderse bundan sonra başlarını nasıl tutacağız? Başımıza olmadık işler açacaklar vesaire kadınlar erkekler hepsi böyle. Direndim açıkçası. Yani benim açımdan o ortaokul süreci biraz önemliydi. Yani biz 10 kardeşiz; beş kız, beş erkek. Kızlardan ben dördüncüsüyüm. Benim iki ablam hiç okula gitmemiş, bir ablam işte ilkokula kadar gidebilmişti o da. Yine o da bizim köyde ilk okula gidebilen kızlardan ilkiydi. İlkokula gidenlerden. Dolayısıyla yani böyle bir şeyle başlamış olduk. Böyle yaşamla başlamış olduk, öyle söyleyeyim. Oradan devam ettirirsek eğer, yani tabii ki, ben ilkokula kadar hiç Türkçe bilmiyordum. Bizim dünyamız da okulun sınırları kadardı. Türkçemiz de: okulun sınırları içerisindeki Türkçe kadardı. Yani ben ilkokul birinci sınıfımı hatırlıyorum. İlkokul birden, dörde kadar ki hiç o sürecimi, hiç hatırlamıyorum. Yani öğretmenlerim ismini mesela hatırlamıyorum, okulda nasıl bir eğitim gördüğümü hatırlamıyorum. E benim de hafızam çok iyidir bu arada. Mesela ben: üç

yaşlarımı falan çok rahat hatırlıyorum. Böyle köydeki olayları, işte ailedeki durumları, böyle belirgin şeyleri, anlatıları, hikayeleri, bir sürü şeyleri, yani o üç yaşın itibarıyla de çok iyi hatırlıyorum ama ilkokuldan sonra yani kesintiye uğradı bende. Çünkü Türkçe öğrenince aslında birçok şeyi sonradan şimdi görüyorum. Benim o dönemim yok! Yani hatırlamıyorum daha doğrusu. Belirgin hiçbir şey hatırlamıyorum. Yani böyle okul ilgili, işte dille ilgili, vesaireyle ilgili, çok o hayatımın kesik olduğunu düşünüyorum. Ondan sonra işte dediğim gibi hani ilkokul dördüncü sınıfın, ikinci dönemi okul yapılıncaya, köye döndük. Biraz o süreçten kaynaklı tabii o okul sürecini ve o süreçle birlikte daha çok okuldan da hatırladığım aslında: birinci sınıf itibarıyla de en çok Türkçe konuşmak için yapılan baskılar yani. Benim belleğimde kalan. Ondan dolayı da uzun bir süre, aslında Türkçe'yle hiç barışamadım da. Yani böyle zorunlu bir şekilde öğrenmiş olmak tabii ki, birçok açıdan, bende o travmatik yönünü hatırlattı ama, ondan öncesi var; çünkü 80 Dönemi'ni, benim ailem birebir yaşadı. O 80 Dönemi'ndeki travmayı, biz devam ettirdik. Yani bizim hayatımızda devam etti. Çünkü abim siyasiydi. Ondan sonra aile ondan dolayı zaten göç etmek zorunda kaldı. İşte bizim yani başka yere sürgün kararımız çıkarıldı. Her gün yani daha doğrusu aslında o ilkokulla birlikte, ben gözlerimi de karakolda, işte sürekli baskılarda, bastı altında, işte sürekli eve yapılan baskınlarda gözlerimizi hep açtık, öyle yaşadık daha doğrusu. Yani tek başına belki okulun şeyi değildi, yani baskısı değildi; o bizi böyle şey yapan. Onunla, o birbirini tamamladığı o süreçler. Ondan sonra zaten ortaokula kadar böyle ama bir kız çocuğu olarak sanırım en çok kadın yönü ve kadın hafızası üzerinde durduğunuzdan dolayı, ben biraz bir kadının yani bir kız çocuğunun, köydeki anlatısıyla aslında biraz başlamak istiyorum.

Ya biz, ben köy ortamında yetiştim. Çok doğal bir ortam gerçekten. Toprakla, suyla, dört mevsimin bütün etkinlikleri etkinlikleriyle, etkileriyle, hikayelerle, masallarla ve en çok da: babamın her sabah gözümüzü daha açmadan başladığı Kur'an sesiyle, kasidelerle, ondan sonra bunlarla hep biz büyüdük. Bütüncü olarak bakıldığı zaman, inanılmaz derecede ciddi bir hafıza oluşturabilecek şeyler vardı bizim hayatımızda. Çünkü hep bunları anlatan çevremizde teyzelerimiz, halalarımız, işte; amcalar, köylüler, annelerimiz, babalarımız, ebeveynler ve biz de bunu hafızaya dönüştürebilecek çok sayıda insan vardı ve biz onlarla birlikte büyüdük. Onlarla birlikte bu yoğurmanın içinde büyümüş olmak bize çok, bana çok şey kattığını şimdi daha fazla görüyorum. Özellikle bu süreçte bu koronali dönemde şehir çocuklarının kendi, o dönemimde karşılaştığımda ne kadar aslında çocukların yani eksik yaşadığını, aslında zavallı olduklarını görüyorum. Çünkü ellerinde telefon ve şu dışarıdan verilen teknolojik yaşamdan öteye, hayatta kurdukları bir bağları

ne yazık ki yok. Ama bizim öyle değildi; biz akşama kadar, her mevsimimiz bizim için oyun alanıydı. Oyun şeyiydi. Oyun kurma, hayatla bir bağ kurma şeyiydi, ee, bir sebebiydi. Yani ben hatırlıyorum. İşte o okula bile giderken, başka bir köye gidiyorduk. Böyle bizim köyün mezarlığı, bizim iki köy arasındaydı. Yokuş bir yerd. Biz en az üç mevsim, orada biz kayardık. Yazın böyle şeyler üzerinde: böyle taşlık şeyler üzerinde, biz sonra el çantalarımızı koyar, üzerinde o şeylerin üzerinden kayardık. Neydi? İsmi unuttum! Küçük taşların üzerinden böyle onlarda kayardık, bahar geldiğinde, otun üzerinde kayardık, kışın geldiğinde, buzda (gülüyor), karda kayardık. Yani en kötü oyunumuz bile oydu yani. Diğer köyde oynanılan büyüklerle, küçüklerle oynanılan oyunları saymıyorum bile. Çok fazla oyunumuz vardı gerçekten. Hani hiç evden çıkmasak bile, biz bir sürü şey yapardık. İşte mesela ben hatırlıyorum: ilkokula başlamadan, örgü örmeyi bilirdim, nakış yapmayı bilirdim, mekik bilirdim, ne bileyim işte tıgla örme işini bilirdim ve bütün bunları biz çok doğal bir şekilde; büyüklerimizden, ablalarımızdan, annelerimizden, ninelerimizin, doğal bir aktarımla öğreniyorduk yani. Mesela annem ben çok küçükken hatırlıyorum: böyle şey yapardı; biz tevin, tevin deriz. Böyle dokuma işini yapardı. Onu bile öğretiyordu. Her şeyi öğreniyorduk. İşte peynir sudan nasıl ayıklanır, yoğurt nasıl mayalanır, süt nasıl ısıtılır, hayvan hastalanınca nesi olabilir, hangi ot, hangi ilaç yerine kullanılır, hangi çiçek ne işe yarar, başın ağrıdı mı ne yemen lazım ne içmen lazım? Yani doğalında aslında bir insana yetebilecek, birçok şeyi birlikte öğrenilen bir ortamdı. Ondan dolayı kendimi açıkçası çok çok şanslı hissediyorum. Yani belki herkes köyde doğmayabilir (gülüyor) ama köy argümanları insanı çok doğayla, yaşama, çok iyi besleyen bir argümanı olduğunu söylemek mümkün ve ben bundan nasibimi aldım. 12, 13 yaşına kadar böyle köy ortamında, bir de ben açıkçası çok şeydim yani çok şanslıydım. Mesela köyde ben nadir böyle, kız çocukları biliyorsunuz; siz daha yürümeye başlamadan, sırtınızda biri daha olur. Kardeşleriniz olur ve onları onları onlara bakmakla yükümlüsünüz, hani onları belki beslemek, belki bakımlarını yapmak vesaire, benim de vardı. Benden iki küçük kardeşimde vardı. Onlara ablalık yaptım, annelik yaptım, yeri geldiğinde. Ama oynadım, hep oynadım yani. Böyle mesela; biz de kız çocukları fazla işte bi yedi, sekiz yaş, 10 yaş böyle hani yerden bitme olduktan sonra oynamalarına çok izin vermezlerdi. Vallahi ben oynuyordum, ben çok zorluyordum böyle daha o zamanlar. Diyordum: ben büyüyünce zaten oynamayacağım şimdi oynamak istediğim şeyleri, oynayacağım diye. Çok da ısrar ediyordum. İşte ablam var bir tane engelli böyle çok şey yapamıyordu, o ablam evdeydi. Bizimkiler hepsi bağa, bahçeye, tarlaya her yere giderlerdi. O da bana hep şey yapardı derdi ki: işte gel yemek götür, kendini paralardı, götürmezdim. Derdim: benim oyunum bitmedi, ben niye götürüyorum (gülüyor)?

Yani sürekli oyun halinde bütün hayatı biz oyun olarak yaşadık. Yani ben o yaşıma kadar; 12, 13 yaşıma kadar, oyun olarak yaşadığımı düşünüyorum. Ama tabii büyük bizde, büyük biliyorsunuz; yani bizde büyük kavramı: çocuk bizde doğunca büyüktür aslında. Böyle şimdi pedagojik anlamda biliyorsunuz. Bu çocuk kavramını, biz çok böyle aşamalarda görüyoruz. İşte sıfır-üç yaş, üç- altı yaş, yedi yaş grubu, yedi işte; 11, 12 çocukluk dönemi biz öyle görüyoruz ama bizde bir bebeklik var, bizde çocukluk; geri kalanı büyüklük aslında. Yani onun içinde harmanlanıyorsunuz. Böyle doğal bir harmanlama gibi. Onun için insan çok hızlı büyüdüğünü hissediyor, çok şey yaşadığını. Mesela; ben çocuklarımla karşılaştırıyorum: hafıza olarak, biz de inanılmaz, aslında o yaşanmışlığı; böyle ayırt etmeksizin, hani bize birileri "bunlar çocuktur, böyle olmasın!" Demediği için, o kadar çok bizde birikmiş ki! Kıyaslama yapmak mümkün değil! Yani. Çok, biz çok yoğun yaşamışız yani. Böyle hayatın birçok şeyini, onun için böyle bir, bir şeye bakarken, bir olaya bakarken, hayatın bir değerlendirmesini yaparken, bir işleyişe, bir herhangi bir şey yaptığımızda, çok daha farklı yönlü böyle etraflı bakabilme kapasitesini bizde bulabiliyorum ama şimdiki çocuklar biraz daha: şöyle bakıyor, direkt bakıyor. Direkt bakıyor ve algılamada da o gör, bakıyor sadece, görme şeyi daha yetersiz, bize göre. Yani bizim o çocukluk şeyimize baktığım zaman; bakıyor ama görmesi bize göre daha yetersiz. Biz mesela: daha algılarımız daha açık, daha dolu, daha tecrübe yaşanmışlıklar var. Dolayısıyla o ister istemez, mesela işte yaptığımız, önümüze koyduğumuz işlerin çoğunda, farklı bir şeye dönüşüyor yani. Böyle görüyorum. Yani benim çocukluk şeyim, o anlamda, diyorum ki: ben çok şanslı bir çocuktum. Çok yani şey miydik, çok mu iyiydi durumumuz? Hayır! Yani biz mesela köyde benim annem, babamın bağları vardı ama çok sonradan kendileri böyle tırnakları, tırnaklarıyla kazıyıp kazıyıp yapmışlardı. Yani bizim sürekli bir gelirimiz yok, çiftçilik yapardı babam. Durumumuz da çok iyi değildi. 10 çocuktuk yani sonuçta. Hepimiz, böyle bir yatak serilirdi, hepimiz yan yana yatardık. Hiç özel odamız olmadı ya da işte böyle kendi özel mekanlarımız olmadı. O da aslında birçok açıdan, bizi çok paylaşımcı, bizi çok birbirimizde çok yan yana koydu. Mesela şimdi kardeşler, kardeşlerimiz var. İşte bu 10 kardeş için söyleyeyim: her biri başka bir özel, her biri başka bir ya, biz birbirimizin annesi, babası, kardeşi, dostu, akrabası her şey gibiyiz yani. Benim iki tane var. İki tane çocuğum var. Yani akşama kadar onları ayırmakla meşgulüm. Yani sevgi şeyini biz bu kadar yoğun yaşamamıza rağmen, mesela; benim burada da biz bir yaşayan kardeşlerim var. Ona rağmen mesela görüyorlar: bizimle yaşıyorlar hani ne kadar birbirimize bağlı, birbirimize duygusal bağlarımız olduğunu, görüyorlar ama hiç onlar o duygusal bağlarını, ben hissedemiyorum yani. Doğrusunu söylemek gerekirse. Yani o bize göre hani kendi çocukluğum ve değil yani, böyle bir şey

bakıyorum: hani o duygu yok! Biz her şeyi: bir odada, iki odada yaşadık yani. Bir hayatı o iki odada yaşadık. Ama mutluyduk, gerçekten. Yani babamızın: aferin! Demesi, annemizin: eline sağlık! Demesi, gücü, yani o güç verirdi. Başka başarılar gösterebilmek için. E şimdiki çocukları tatmin edemiyoruz. Yani ne aferinle tatmin oluyor ne işte eline sağlık ne güzel oldu demekle, ne? Yani ilginç bir şey bu tabii ki, ben dönem dönem biraz şey yapıyorum. Hani ben de duruyorum, diyorum ki: biz bunları yaşadık, belki açıkçası kendimle çok barışık olduğumu düşünüyorum o konuda. Yani o pozitif şeyler, negatiflerden çok daha fazlaydı. Dolayısıyla bu pozitif şeylerde, bizim hayatımızda çok artısı oldu. Kendi olmamız, birey olabilmek, ayakları üzerinde durabilmek, toplumun içerisinde kendini ifade edebilmek, kendi düşüncesine sahip olan bir birey olmak, her şeyden: kendi fikrini ve düşüncesini bilen biri olma duygusunu bize çok daha iyi enjekte edebildi yani. Ben şimdiki nesilden, bu konuda biraz açıkçası kaygılıyım yani. Hani şöyle bir şey olmuş. Sanki böyle eğitimde ne verseler, çocuk o verilen eğitimin eğitimcileri gibi olacak. Annesi, babası, kökenleri, geçmişi, hafızası gibi olmayacak gibi geliyor bana yani. Biz o açıdan çok şanslıydık, dediğim gibi. Hani anlatınca başta da ebeveynlerle yani o hafızayı bize aktaran kişilerin, gerçekten o doğal bir şekilde aktarımından kaynaklı, biz çok daha derli toplu şey yapabildik: beslenebildik. Şimdikilerden o konuda çok emin değilim açıkçası. Onun için böyle biraz kaygılanıyorum yani. Biz böyle işte şehirlerde özellikle kentlerde: bir çocuğu büyütmenin, kendi çocuğunu büyütme, ben kendi çocuğumu büyütme istiyorum. Eğitimcinin sadece çocuğunu değil, okulda verilenin çocuğu değil, ya da sokakta alacaklarının da değil, yani benden alabilecekleri ne var? Ne aktarabilirim? Sürekli gerçekten bunun kaygısını da taşıyorum, bunun çabasını da ikisini birlikte yapıyorum. Yani ne kadar yapabiliyoruz? Bilemiyorum ama bunu ben taşıyorum yani. Bir yudum arada çayımı alayım.

O 1986'da yani baskılar çok yoğunlaşmıştı o zaman. Tabii ki her gün biz artık böyle olmuştu yani; annemi, babamı götürüyor, onları bırakıyorlar, sonra kardeşlerimi alıyorlar, bizleri götürüyorlar, 90 yaşından ninem vardı onu götürüyorlar. Yani öyle bir süreç oldu artık benim ağabeyim işte bu 80 Dönemi'nden sonra 141, 142'den yargılandı. Ondan dolayı da: ceza aldı ve mahkumdu. Sürekli işte onu teslim olması baskısıydı. Sonra hani gelip teslim olmayınca, aileye: Yozgat'a sürgün kararı çıkarıldı. Tabii o sırada yani işin açıkçası iki tane ablam vardı en son annemle, iki ablamı almışlardı. Hani baktılar, artık gelip teslim olmayacak, biliyorsunuz birçok şey kadınlar üzerinden artık hani işte: istediğimizi söylemezsen eşine bilmem ne yaparım, kızına ne yaparım, işte bilmem şunu ederim. Hani biraz o tehdit boyutuna geldi. Zaten o süreçte işte sürgün kararımız çıkarıldı

Yozgat'a. Ondan sonra, bir öncesinden yani 83'tü sanırım, öncesinden abi, bir abim İstanbul'a gitmişti. Halalarım oradaydı. Sonra bizimkiler karar verdiler dediler: işte en azından bu iki ablamı her gün götürmesinler diye, ablamı gönder, ablalarımı gönderdiler İstanbul'a. Dolayısıyla ben köyle kaldım. Ben o zaman işte okuyordum. Okuldan dolayı gitmedim. Yani ilkokula gidiyordum. Ortaokula başlamamıştım. Başlamamla zaten, ikisinin gitmesi bir oldu. Ben bir anda evin annesi oldum; ikisinin yerine (gülüyor). Ondan sonra, tabii ben ortaokulu bitirince, ortaokuldan sonra ben de artık büyüdüm. Büyüyünce beni de bende gittim. Böyle evde genç kızın kalmaması daha sağlıklı olur diye, ben de İstanbul'a gittim. Açıkçası benim gitmem daha çok da benim ısrarımla da oldu. Yani ailemden çok, ben çünkü hep şey kaygısı okumak istiyordum ve diyordum: eğer ortaokul biterse, şehir bize çok yakındı ama kimse kızını göndermiyordu. Yani bir başka köye bile zorla gönderi, gönderi, gönderiyorken şehre, bir de araç yok yani gidip, gelmek sıkıntı. Şehirde kalacak yerimiz yok. Yani gerçekten hani yurtlarda falan, o zaman kız yurtları yoktu. Yani bizim gidebileceğimiz yurt yoktu vesaire. Bir de ailenin durumu ortada. Hani başka baskıları şehirde de devam edebilirse, ben ne yapabilirim? Diye aile zaten kaygılanıyordu. Ondan dolayı da bende gittim. İşte İstanbul'a gittim. Biz yavaş yavaş gitmeye başladık zaten. Sonra annemle, babam zaten 88'de ben gittim. Annemle, babam 90'da da iki sene sonra da bir tek ikisi kaldı yani. Bir kız kardeşim kalmıştı yanlarında, o da geldi. Hiç kimse kalmadı. Biz on kardeş, hepimiz gitmiş olduk. Babam ve annem, babam ısrar etti. Dedi, hatta şeyde yaptılar: yani köy, "evi boşaltmazsınız, yakarız", dediler. Babam: isterseniz beni içinde bile yakın, ben çıkmayacağım, dedi. Böyle köyü, toprağı, şeyi yani o şeyini, çok seven bir adamdı. Toprağına inanılmaz bağlı bir adamdı ve zaten biz çocukları bile İstanbul'daydık. Mesela, geldiği zaman daha otogarda bize diyordu: dönüş biletimi kes. Yani (gülüyor). O kadar şey yapıyordu. O kadar önemsiyordu. Diyordu: ben çıksam, zaten orası tahrip olacak. Yani taş taş üstünde kalmayacak. Yani yıllarca çünkü emek vermişti. Bağı vardı, bahçesi vardı, ağaçlarını ekmişti ve çok bağlıydı. O da annem de. Onun için ikisi kaldılar. Ama hepimiz İstanbul'da büyüdük sonra.

Ben liseyi, üniversiteyi İstanbul'da okudum. İstanbul'da da işte aile olarak artık oraya kardeşler birbirimizle kaldık. Sonra teker teker evlenmeye başladılar. Herkes dağıldı. İşte, ben de üniversiteye kadar. Üniversitede ben de evden ayrıldım. Artık dedim şimdi erkekler belli bir yaşa gelip, okul bitirip, biliyorsunuz evlenip, çıkıyorlar. Kadınlar da kızlar da, erkekler de. Ben dedim: yani evlenmekten öte, ben okul sürecimi tamamladım, ben kendi hayatıma; kendi ayaklarım üzerinde, birey olarak, durmak istiyorum. Ee tabii bu bizim ailede çok şey karşılandı yani çok garip karşılandı gerçekten hani öğrenci olmak

mecburen bir yerde yaşamak zorunda kalmak ya da işte, tayinin atandı bir yere gidip orada yaşamak vesaire, bunlar kabul edilebilir şeyler ama ben kendim, birey olarak yaşamak istiyorum, bir kadın olarak yaşamak istiyorum. Karşılığında aldığım en şeyli cevap, beş tane erkek kardeşin var, baban var, sana bakmıyorlar mı ki? Kendi başına yaşayacaksın! Oluyordu. Çok aslında, yani bir iknaya birbirimizi ikna ederek, ısrar ettim ve ondan sonra tek başıma (gülüyor) yolumu çizmeye karar verdim açıkçası. Böyle devam etti yani. Ben aslında köydeyken, biz ben şöyle söyleyeyim: şimdi köyde herkes birbirini tanıyor, biliyorsunuz, bizim şehirle iletişimimiz yani çok yoğun değildi. İşte alışverişe bir arada gidip geldik mi, bir akrabalarımız oldu mu, bir düşün oldu mu, o kadardı. Onun dışında yani ne Kürdistan'ın diğer şehirleriyle ne de başka böyle çok etraflı hani başka şimdiki gibi iletişim, işte şeyler de yoktu. Bizim bir bağımız yoktu yani. Saf böyle bir köylü çocuğu olarak büyüdüm. Şimdi oradan bir anda İstanbul gibi bir metropole gitmek, benim açımdan çok, çok başka bir dünyaydı gerçekten. Hani bütün o siyasi nedenler birçok açıdan tabii ki; abimden dolayı başka insanları tanıma şansına sahip olmuştuk ama hepsi Kürt'tü yani. Kürtlerin dışında tanıdığım, öğretmenlerimin dışında, ben hiç kimseyi hatırlamıyorum. Ya askerdi ya öğretmendi. Yani onun dışında böyle hafızamda başka milliyetlerden, başka dilleri olan; dil, kültürel yapıları olan, halklarla bir şeyimiz, olmadı bizim, hani bir bağımız yoktu. İstanbul benim açımdan ondan dolayı inanılmaz böyle bir şey yani. Benim zaten okula başlamam sıkıntılıydı. Çünkü ben geç gittim işte İstanbul'a. Yani dönemi geç gittim. Eylül sonu falan gittim; okula başlayacağım, yer kalmamıştı. Ondan sonra okulun müdürü: Boşnak bir müdürdü. Böyle Kürtlere o dönemde, Kürtlere karşı böyle bir; 88 Dönemi Halepçe Katliamı yaşanmış, Kürtler göçmüşler, sınıra yığılmışlar. Ondan dolayı böyle işte bir düşmanlık, inanılmaz bir milliyetçi bir sıçrayışın olduğu bir dönemdi de aynı zamanda. İşte, bir yandan PKK hareketi, Kürt hareketleri, işte bir yandan böyle devletle devlet şeyi var. Hani Kürt olarak yani zaten kadın olarak ben bunu hep söylüyorum: şu an 46 yaşımdayım. Ben söylüyorum, hep hep şunu derim, 10 sene, minimum 10 sene kız çocuğu olmaktan; kız olmak, kadın olmaktan, en az 10 sene, belki de 20 senesi Kürt olmaktan hep eksi gittik yani (gülüyor) hiç hiç o boşluğu doldurabilecek, hiçbir şey olmadı, hiçbir zaman. Yani çünkü ben, yaşam hakkının, insani bir hak olduğunu ve bir Kürt olarak, bir kadın olarak da ikisinin de hak sahibi olduğumu hissediyor hissederek mücadele ettim. Ona baktığım zaman şöyle görüyorum yani bir buhrandan çıktık zaten, her gün karakollar, her gün işte baskınlar, her gün bir sürü şeylerle yaşıyorduk. İstanbul'a geldikten sonra milliyetçiliğin almasını yaşadık. Yani ben birinci sınıfa işte okula kayıt yapmaya gideceğim. Bana dedi ki: dedi okulda kaydını yapamıyoruz. Hani İşte Güneydoğu'dan gelmişsin. Hani işte senin Türkçe

sorununda var. Ben Türkçe Ortaokulu bitirdim. Yani dediğim gibi okulun dışında ben bir Türkçe alalım yoktu zaten. Hani çok Türkçem çok iyi değildi, düzgün değildi gerçek. Derslerim çok iyiydi ama yani derslerim harikaydı ama şey değildi yani çok almak istemedi. Sonra dedi ki işte biz ısrar ettik dedik ki: biz bu mahallede oturuyoruz, hani benim o okula gitmem lazım o zaman "****" Lisesi müdürü istemedi. Yani dedi ki: gidin, sıra alın gelin. Ondan sonra kayıt yapacağım dedi. Ben ona durumu anlattım. O zaman da dedim ki: bak ben çok zorunla okudum. Yani ben okumak için çok çaba sarf ettim ve okumak istiyorum, kaydımı yapın, dedim, ısrar ettim, yok! Dedi. Aile bu sefer biraz, aile şey yaptı yani dedi işte dönemde gecikmiş, okumazsan ne olur? Falan. Tekrar ısrar ettim. Bir halam İstanbul'daydı, işte onun bir akrabası bana şey yardımcı da oldular hani tanıdıkları vardı. Bir başka Bayrampaşa'da başka bir okulun, "****" lisesiydi o zaman gitti sağ olsun böyle şey yaptı, yardımcı olmaya çalıştı. Oraya kaydımı yaptılar ama ben sabah beşte kalkıyordum, böyle şimdi Gaziler Mahallesi'nin şey bahçe tarafı var biz orada otururduk. İşçi mahallesi bizimkiler orada oturuyordu. Yani ben yarım saat yürüyordum. Bir tek araba vardı: sabah beşte kalkıyordum, koşa koşa ilk arabaya yetişmezsem binmem, yani okula yetişmem mümkün değildi. Yedide ders başlıyordu. Yarım saat yürüyordum, oradan 45 dakikaya yakın Topçular'a kadar araba gidiyordu o zaman. Topçular'dan, Bayrampaşa içine kadar hepsi fabrikaydı. Bu sefer orada dururdum. Bu sefer de 15, 20 dakika Bayrampaşa içine yürümek zorunda kalıyordum. Hepsi işçi şeyi olduğu için bir sürü tacize uğruyorduk. Yani ondan dolayı mesela abim bir sene boyunca, her gün beni kendisi okula götürdü. Her gün. Yani çünkü ben, o da biliyordu. Yani o da Bayrampaşa'da bir fabrikada, o zaman "****" bir fabrikasında çalışıyordu. O mahkûm olan abim işte. Ondan sonra yani biliyordu ki ben yani iki gün üst üste oradan sağlam geçme şansım yok. Hani bir sürü, biz o zamanlar gerçekten İstanbul'da çok böyle akıllının olduğu, kontrolsüz bir şehirdi; yani işçi kesimi var, köylüler: köyden gelmişler, kadına bakış açısı çok başka, kızlara bakış açıları çok başka, yani sokakta yürüyen her bir kadın onlar için potansiyel, potansiyel işte; kötü yola düşebilecek kadın, Yeşilçam etkisi halen orada devam ediyordu tabii ki. Ondan dolayı böyle çok sıkıntılı bir sene geçirdim ben ve tabii ben okula gittim. Okul yani bizim sınıfta; biz iki tane: bir Malatyalı, bir de ben Kürdüm, diğerleri hepsi Boşnak, Arnavut ve Türkiye'nin diğer kentlerinden gelen öğrencilerdi. Ama her nedense oraya gittiğim ilk gün, ilk gün böyle bir şey; Kızılderili muamelesiyle karşılaştım ve zaten şeydi: benim böyle iki tane örüğüm vardı. Sınıfa her girdiğimde başlarıydı: Ooo Kızılderili geldi diye ve neredeyse bir dönem ben öyle yaşadım. Neye uğradığımı şaşırırdım açıkçası. Çünkü benim, biz hiç böyle Türklere karşı düşman bir şeyle yetişmedik yani. Biz her halkı mesela; geçmişte de işte Ermeniler, Süryaniler birçok halkla

birlikte bizim bölgede yaşamışlar. "Bafıla" derlerdi ama şey yapmazlardı; ezmezlerdi, küçümsemezlerdi ya da işte ne bileyim yani biz bir de ben tanımadığım için de belki hani başka milliyetleri de bilmediğim için, çok zoruma giderdi tabii. Ve inanılmaz derecede o gün böyle depresif haliyle o dersleri nasıl dinlediğimi anlatamazdım. Çünkü ben çok zor okumuştum ve erkek gibi de yetişmişim böyle hani biri bana baskı yaptığında, ona karşı gelebilecek öyle bir şeyim de vardı, yani direncim vardı. Ama kime karşı geleceğim hepsi çoğunluğu erkek, kızlar da öyleydi ve inanılmaz milliyetçi duygular böyle Türklük, Türk milliyetçiliği kavramı ve böyle bir dayatma. O böyle zaten hani siyasi bir aileden gelmiş olmakta, ayrıca beni şey yapıyordu: bilmiyorlardı, eğer bilselerdi, tahmin ediyorum ki; ben çok çok daha zor yaşayacaktım. Yani hani ağabeyimin o durumunu da bilmiş olsalardı. Benim okuma şansım olmayabilirdi de. Yani o baskılar çünkü gerçekten beni çok şey yapıyordu yani ötekileştirme değil artık; ezme ve yok etme! Yani o ona karşı direndim. Ona rağmen böyle, ben sınıfta böyle yavaş yavaş şeylerimi kurdum yani. Yani bire bir ilişkilerimi kurup, oluşturdum. Benim sınıfımda bir tane, benim sıramda; Samsunlu bir arkadaşım vardı. Bir kızla birlikte biz oturuyorduk. Bir gün dedi ki: annem illa merak ediyor, diyor ki; bir Kürt nasıl olur? Diye. Bizim eve gelebilir misin? Yani bize gelir misin? Diye. Böyle gittik, hiç unutmuyorum. Annesi, karalahanadan, sarma yapmıştı, çok hoş bir arkadaşım, biz birbirimizi çok severdik gerçekten. Çünkü sınıfta ben korumalığını yapıyordum. Yani güzel bir kızdı ve böyle erkekler sataştığı zaman valla gözlerini, yüzlerini dağıtıyordum. Yani o kadar da onu korumaya çalışan böyle çok böyle şey yapan biriydim. Tabii o korumacılık başka şeyler de yaptı. Yani böyle iyi bir arkadaşlık da oluşturduk biz. Dedi ki işte: annem demiş, illa demiş sen bir Kürt kızından bahsediyorsun hep, ben bize gelsin, ben onu bir göreyim, demiş. Gittim; böyle karalahana sarması falan yapmıştı, işte yemek hazırlamıştı falan. Ondan sonra beni gördü: ya! Kızım, dedi. Sen hele geç şuraya, dedi. Bir bakayım kuyruğun var mı, yok mu? Dedi (gülüyor). Dedim: vallahi yaşadıklarımız azdı, bir kuyruğumuz kalmıştı yani. Ondan sonra böyle çok tabii ki çok kötü duygulardı. Yani insan, hani şaka ile karışık ama biz hep hayatı tiye aldık açıkçası. Yoksa birçok açıdan bunların hepsi çok tahripkâr durumlar. Yani artık bunları insanlığa koyamıyorsun. Kadın olmayı boş verin yani. Bir şey yapmayın yani. Öyle, sonra tabii okulda kurduk yani o ilişkilerimi biraz oluşturdum ama ben bütün derslerim pekiyiyle gelmişim. Ortaokulu bitirince, beş diploması ile gelmişim ve beş tane dersten, sınıfta kaldım birinci sınıfta. Yani ben kendi gücümü biliyordum tabii ki. Yani diyordum: ben böyle bir öğrenci değilim ama bir Türkçe sorunum vardı: algılayamıyordum, iki: zaten her gün bir sürü film yaşıyordum. Bunu ne aileye anlatabiliyordum ne öğretmenlerimin böyle bir işte rehberlik düzeyinde bu kadın bu kız; işte başka bir memleketten geldi, ne yaşamış

olabilir? Ya bir gün, hiçbir şekilde, bir destek almadım. Hiçbir şekilde yani. Sonra tabii beş ders kalınca, zaten ailede çok gönüllü değildi. Hani benim başta da yani işte biz biliyorduk, hani geldi işte, okuyamaz. Yani bu şehirde okumak öyle kolay değil, okuyamayacak falan filan dediler. Valla dedim, ben okuyacağım. Kalmış olabilirim ama bu benim şeyim, sonum değil yani. Gerekirse ben açık okuyacağım ama okuyacağım dedim. Sonra da tabii biz evi değiştirdik. Ev değişip, yine eski okuluma yakın yere gelince, ben evde çalıştım. Derslerimin hepsini o sene böyle dışarıdan verdim. Sonra gittim, tasdiknamemi aldım. Okula, o beni kaydetmeyen "****" listesinin müdürünün yanına gittim. Dedim ki, dedim: hocam bu benim tasdiknamem, ben okuldan tasdiknamemi aldım. Çünkü ben bir yılını da kaybettim. Siz beni buraya kaydetmiş olsaydınız, ben bu kadar yorulmayabilirdim, derslerime daha hızlı adapte olabilirdim. En azından bu kadar şeyi yaşayamazdım. Yani çünkü okula gitmek benim için zaten başlı başına bir sıkıntı. Birinin sürekli, benimle gelmesi, gitmesi, benim hayatımı zora sokması vesairesi dedim: ben bunu yaşadım, ben kaydımı bu okula almak istiyorum. Evimizde yakın yere geldi. Rahat bir şekilde okuluma gidip, gelmek istiyorum ve okumak istiyorum dedim. Dedi ki: ben kaydını yapamam. Ben tasdiknamemi masasına bıraktım, dedim ki: bak! Ben dört gün içerisinde, okuma şansına sahip olan, kadınlardan kızlardan biriyim ve benden sonra insanlar çocuklarını okula gönderdi. Benim yaşımdaki arkadaşlarım hepsi dağa gitti ama ben okumak istiyorum, dedim. Yani benim kaydımı yapın! Dedim. Dedi ki: ben ben yapamam! Dedi. Yani sen dedi: tasdiknameli öğrencisin, yerimiz yok! Dedi. Ben dedim: tasdiknamem burada ve ben gidiyorum, dedim. Ben başka çaresi, çıkışı yok! Dedim. Ben ailem zaten okutmak istemiyor, sizde yok diyorsunuz, gidebileceğim yer dedim: dağ vallahi de döndüğümde de vuracağım ilk adam sen olursun! Dedim.

Yapıyorsan yap! Dedim, yapmıyorsan da sen bilirsin dedim. Ben böyle bıraktım tasdiknameyi, fırladım çıktım odadan. Baktım odacılar peşimde verdi falan geldi. Geldiler böyle okulun kapısından: terörist misin sen, manyak mısın sen? Senin, bizi tehdit etmeye mi gelmişsin? İşte karakola polis çağırıyoruz. İşte bilmem şöyle yapacağız, dedim: ne yapıyorsanız yapın! Şu an benim sizden talebim: ben okumak istiyorum ya! Bunun ötesi var mı? Yap kaydımı, dedim yani. Vallahi öyle dedi, git velini çağır, gelsin dedi yaparız. Sonra bir işte gittim. Ablam, ablamı çağırdım, ablam geldi. Ondan sonra kaydımı yaptı. Ben Sağmalcılar da okudum (gülüyor). Okuduğum okulun tabii ki son senesi galiba ya da ikinci sınıfın, ikinci sınıfın ikinci dönemi falandı. Okulda sol, soldaki sol görüşlü arkadaşlar eylem yapmışlar. Tabii ilk şey olabilecek olan potansiyel benim. Artık okulda ne olsa; ilk potansiyel ben oldum yani. Böyle bir şey oldu ama hiç de şikâyet etmedim. Çünkü ailemle

her zaman ben benim bir prensibim vardı: ne oluyorsa onu konuşuyordum. Dolayısıyla aile o konuda bana, iyi bir yani iyi bir güven duygumuz oluşmuştu ve beni şey yapmadılar. Yani abimi çağırdılar, işte dediler: bu kız okulda işte bildiri dağıtmış. Ben dedim ki: ben asla böyle bir şey yapmadım, belli yani bir gün öncesinden bir tartışmamız olmuştu, - pardon şarj bitiyor bu arada, oldu mu acaba bilmiyorum hah! Şimdi oldu, şarjım bitti bu arada (gülüyor)- dedim ben böyle bir şey yapmadım. Çünkü ben o şekilde düşünmüyorum zaten. Birkaç gün öncesinden bu işte şey dönemi olmuştu. Hani bir göç dönemi olmuştu: biliyorsun 88 sonrasındaki bu Güney Kürdistan'daki durumla ilgili. Böyle sınıfta bir tartışma olmuştu. Bizim bir edebiyat öğretmenimiz vardı Hepsi herkes söylüyordu diyordu işte: kendisi istihbarattandır falan. Hakikatten de istihbarat gibi çalışıyordu bizimle. Herkeste böyle bir şey vardı. İşte özel çekerdi: ne düşünüyorsun ne yapıyorsun, ne nereden gelmişsin, nasıl bilmem ne yapıyorsun? Falan. Sonradan Anladık ki: o böyle şey yapmış okulda hani bazı öğrencileri mimleyip, ondan sonra o öğrencileri şeyine koyup, onunla böyle kendine bir şey yaratma, yani biz okuldaki her şeyi kontrol ediyoruz havasını yaratma gibi bir şeydeydi. Yani böyle lise dönemi; Onun için benim açımdan böyle şey dönemi oldu dönemi. Arkadaşlarla, ya oradaki arkadaşlarla zaten o da orada da yine çoğunluk: Boşnak'tı. Boşnak, Arnavutlar, Kürtler çok azdı. Yani biz üç kişi falandık. Çok fazla kimse yoktu. Dolayısıyla ama düşünsel olarak okulda olan diğer arkadaşlarla böyle şeylerim vardı yani böyle halende, mesela halen de o dönemden bir arkadaşım var yani böyle aydın bir kişiliği olan bir arkadaşım vardı ve onunla şeylerim vardı tabii ki: yani iletişimim vardı, işte okurduk, birbirimize okuduklarımızı paylaşırdık. Yani öyle ot gibi değildik yani. Hani sadece öğrenci (gülüyor) okula git gel şeyliğinden değildik ki, zaten bizim evde de yani abimden dolayı, biz aile olarak da yani hep böyle bireye önem önem veren, bireyin kendi geliştirmesi için önemsenilen, böyle işte tartışmaların olduğu, okumaların olduğu, herkesin fikrinin alındığı en azından, e ki kadınlarda en çok bu konuda şanslılardan biriydim. Mesela abim beni gittiği her yere kendisiyle götürüyordu. Her zaman fikrimi sorardı, her zaman önemserdi. Böyle hani ne düşünüyorsun? Nasıl yapılır? Nasıl edilir? Ya bu bile birçok sorumluluk veriyordu bana aslında. Bilmek konusunda. Ben liseyi öyle okudum. Sonra doğrusunu; ben edebiyat okumak istiyordum. İlk sene biliyorsunuz; o zaman şimdiki gibiydi aslında: iki aşamalı bir sınav vardı ve okulda birinci aşamayı, bizim sınıfta biz dört kişi kazandık. Onlardan biri bendim. İkinciye de çok az bir puanla kaçırdım. Ben edebiyat okumak istiyordum ama diyordum: içinde Türk olan bir şey okumak istemiyorum (gülüyor). Edebiyat Türk edebiyatının dışında da edebiyat yoktu. Bir arkadaşım da bana dedi ki: yaz dedi. Yani sen dedi edebiyatı seviyorsun işte bilimsel bilimle ilgili şeyleri seviyorsun, bilimsel şeyleri seviyorsun, dedi Fransızca dedi çok

gelişkin bir dil ve senin dil yatkılığında var, niye dedi Fransızca'yı mesela sevmiyorsun? Çok puanı da yüksek değil dedi. Hem edebiyatla ilgili bağını güçlendirirsin hem de dille ilgili. Vallahi dedim, güzel bir fikir, sınava girdim öyle Fransızca bölümünü,

Benim normalde dilim: lisede, lisedeki dil şeyim benim İngilizceydi. Ben hiç bilmiyordum. Yani hiç bilmeden böyle son o can havliyle bir iki ay öyle dedim: bir bakayım yani Fransızca nasıl bir dil ve böyle biraz baktım, ondan sonra da sınava girdim. """" Üniversitesi Fransız Dili Eğitimini kazandım. O sene, eğitim fakültesini kazandım ve oraya başladım tabii. Üniversitede hiç iyi olmadım tabii ki. Yani tam da başladığım dönem: ben 93 girişliyim. Başladığım dönemler, bütün benim yaşıtıların, yaşıtımdaki Kürtlerin çoğunun, özellikle; lisede, üniversitede çekip gittiği: dağa gittiği dönemdi ve böyle Kürt hareketinin işte geldiği bir aşama vardı. Gençlerden sorumluluk bekleniyordu, işte Kürt olmak, Kürtlüğün yani ulusal yönünün içini doldurabilecek bireyler olmak, vesaire gibi bir sürü baskıları yaşadık. Ben okula başladığımda; ben potansiyel bir siyasi olarak başlamış oldum. Yani bunu hiç ben belirlemedim. Mesela o zaman şeydi: hani ilk kayıt yapmaya gittiğiniz zaman, üç grup gelirdi. Biri Kürtler'in, Kürt örgütlenmesinden, biri işte milliyetçilerden biliyorsunuz o dönem, bir tanesi de sol gruplar dan, böyle üç yapı orada; kimin okula gelip gelmediğinin afişesini çıkarırlardı. Siz bilirsiniz (gülüyor). Ondan sonra kayıt yapmaya herhalde fırsat olmadı ama sonradan bölümleri gezerek hani kimler gelmiş bu sene, nereden gelmiş? Siirt'ten gelmiş: işte Kürtçe biliyor, işte düşünsel şeyi ne? Bilmem böyle belirlemeler yapıp, kendileri bir baktım geldiler yani, Kürt hareketindeki arkadaşlar. Soldan da geldiler, diğerlerinden de geldiler işin açıkçası. Ben dedim: ben zaten bunların hiçbirine şeye ihtiyacımız yok! Yeterince yaşamışız yani (gülüyor). Biz yani öyle gelip, örgütleyip, ondan sonra bu süreçlere hazırlayan insanları ararken, karşılarında bütün bu ceremeden geçmiş birini gördüler. O tabii kötü oldu. Çünkü direkt otomatik olarak, sen zaten hazırsın, ne işin var burada? Bu sefer biz bunu yaşamaya başladık. Ben okulda yani işte Nevruz'da şeye kadar Nevruz'a kadar, böyle işte o zaman çok güçlüydü: Kürt hareketi, üniversitelerde. Yani gençlik çok güçlüydü. Hazırlıklarını yapıyorlardı vesaireler ama ben hiçbir zaman düşünmedim açıkçası. Hep okumak istiyordum. Diyordum: evet yani savaşmak, belki başka alternatif yok hani benim lisede yaptığım gibi ama ben bir şey, bunları okumam gerekiyor ki; geriye döndüğüm zaman, arkamdan gelecek insanlar olsun yani ve ben bir şeyler üretebileyim, bir şeyler yapabileyim. Şunu da söyleyeyim: şimdi köyden bahsedince siz zaten anlattıklarımın şunu çıkarmışsınız: ya ben köyü çok seviyorum, doğal yaşamı çok seviyorum ama köy yaşamını hiç sevmedim, hiç sevmedim. Böyle sevmediğim şey neydi? Biyolojik olarak

doğuyorsun, büyüyorsun, yaşılanıyorsun, ölüyorsun, bir ve bunların hepsini yan yana görüyordum. Bana bu korkunç geliyordu. Diyordum: Hayır! Ben insan olarak, ben böyle olmamalıyım, benim bir düşüncem varsa, ben onu üretebilmeliyim, ben o düşünceyi yararlı hale getirebilmeliyim, kendim olabilmeliyim. Yani ve bunu politik olanın, siyasi olanın dışında da yani birey olarak; bir enerjiye sahibim, bir bilincim var, ben bunu iyi değerlendirmeliyim. Onun için köy bana her zaman, böyle şimdi de öyledir: mesela gidip köyde yaşamak istemem, istemiyorum yani. Hani insanlar fantezi kuruyor, ben çok realistim o konuda. Yani bir köyde de yaşasam, ben asla bir köylü gibi yaşamayacağım, yaşamak istemiyorum çünkü. Yani köylü olabilirsiniz ama köylüce ölmek şey bir şey değil yani, bana bir şey ifade etmiyor. Yani sadece biyolojik olarak, doğup, büyüyüp, yaşayıp, ölmek. İşte büyüyünce, ne zaman büyüyecek? Evlenince, ne zaman evlenecek? Torun sahibi olunca, bitmiyor bu hikâyeye yani ve çok anlamlı bir hikaye gibi de gelmiyor bana açıkçası. Onun için bu hikâyeyi anlamlaştırmak için okumanın bir anahtar olduğunu ama sadece üniversitelerde, devletin yapılarında, okumak da değil. Dünyayı anlamak, dünyayı kavramak, yaşamı kavramak, kendi düşünsel yapını donatmak için birilerinin bunu böyle öğren demesinden öte bir şey. Ben bunu yapabilirim, diyordum kendime, her zaman. Yani bunu da ilk ortaokula gitmeye karar verdiğim zaman zamanımdan itibaren, kendimi böyle şey yaptım. Dolayısıyla üniversiteye geldiğimizde; hani o hazır olmuş olma halim oydu biraz. Kendimi donatmamdı. Bunu birileri için yapmadım yani bir örgütün ya da bir yapımın, beni değerlendirsin diye değil. Bu halen de öyleyim. Halen de öyle düşünüyorum. Yani önce birey olmak, birey olmanın misyonunu iyi taşıyabilmek, bunu aktarabilecek bir potansiyele sahip olmak, bunun o değeri yani insan bir değer yani. Dolayısıyla o bana yüklenilmiş şeyleri iyi kullanmanın, anlamlı kılmanın bana bir görev olduğunu, düşünüyorum. Yani bireysel olarak bunu iyi harmanlamak, iyi yorumlamak gerektiğini düşünüyorum. Onun için de böyle bu sefer onlarla karşı karşıya gelmeye başladık. İşte hep böyle bir şey oldu, aramızda bir mesafe oldu. Yani kendi aralarında konuşunca, mesela benim yanımda konuşmazlardı, çünkü beni farklı bir dünyadan sanırlardı. Yani ben işte bir yandan dediler işte, solcudur, o diyordu sağcıdır, o diyordu işte yok oportünisttir, yok işte (gülüyor) küçük burjuvadır, yok işte buymuş, yani kendilerince herkes böyle bir şeyi vardır yani bi, bi ne diyorlar? Bir yaklaşımı oldu. Ben hiç bunu bir yere koymadım. Hiç kendi hayatımda, hiçbir zaman bunu bir şeye koymadım. Baskılarına da baskılarıyla da karşılaştım. İşte Nevruz'da, ilk üniversitenin birinci sınıfında: Nevruz yapılacaktı. Dediler ki, yani bizim aile- ben çocukluğumdan itibaren hep kutladım- sonra dediler: eylem olacak, baktım ki bir eylem yapılıyor. Ben dedim ki: ben yapmayacağım, dedim. Ben Nevruz'u bir eylem olarak görmüyorum. Nevrozu bir ritüel

olarak görüyorum ve dolayısıyla, benim hayatımda, ben bunu bunu hiç şey yapmayacağım. Yani bunu hiç başka bir şeye yormak istemiyorum dedim. Sonra o Nevruz'da, sınıfımdaki yanımda oturan arkadaşım, bir gün sonra eylem yapıldı. O eyleme gitmişti ve o gün ensesinden vurularak, Kasımpaşa'da, belki bilmiyorum, siz duymuşsunuzdur. Beratan Gülşenoğlu, öğrenci o o da öyle, yani gerçekten hiçbir örgütsel bir şeyi de yoktu. Yani sadece bir Kürt genci olarak, Nevruz'a gitmişti yani o kadar. Onun ötesinde bir şey değildi ve bir trafik polisi; onu yaka paça karakola götürüyor, karakolda ensesinden sıkıp, öldürdü.

Benim hani işte yani liseyi öyle bitirdim, üniversiteye de böyle başladım. Tabii yanımda oturuyordu, biz yan yana oturuyorduk. İki Kürt'tük. O Derikliydi, ben Siirtli. Birbirimizi çok severdik, çok seviyorduk yani birbirimize karşı böyle sınıfta yine üç, dört kişiydik zaten. Hani birbirimizi anlayabilecek; iki kişiydik. Onu da vurdular yani. Ondan sonra tabii vurmayla: ben yine orada da yine potansiyel (gülüyor) terörist oldum tabii ki. Potansiyel olarak orada işte arkadaşı vurmuşlar bak işte, biz diyorduk: vurmuşlar, Nevruz eyleminde hem de. Bu da öyle! Gibisine geldi. Ben tabii ara verdim okula. Bir dönem zaten neredeyse hiç gitmedim. Sonra tekrar gidip gitmeme konusunu şey yapamadım. Bizimkiler bu sefer, Kürt hareketinde kiler geldi. İşte bak arkadaş, yanı başındaki, biz diyorduk sana: bu bir savaş, bir mücadele eylemidir. Bu bir şudur, budur işte onun gidişine rağmen sen okula devam ediyorsun. Yani bir yandan arkadaşın gurur duyuyor: sen okula gidemiyorsun, bir yandan bak vuruldu sen niye gitmiyorsun? Bu sefer ikisinin arasında bir şey başladı, bir mücadele başladı. Çok sıkıntılı bir dönemdi yani. Ben bir, uzun bir süre, böyle okulu askıda götürdüm, ara verdim, vesaire. Dedim: hani zaten çok iyi başlamıştım yani zaten bilmeden dil başlamıştım. Ben Fransız dilini okuyup, iyi bir edebiyatçı olmayı, edebiyat eleştirmeni olmayı, edebiyat yapabilen, edebiyat araştırmacısı olmayı, dil bilimiyle ilgili bir şeyler yapmayı düşünüyordum ve bir anda kendimi böyle bir yerde buldum. Böyle bir ortamda buldum ama tabii o zamana kadar da tabii ben okula başladığım ilk gün şöyle bir kararım oldu, yani birinci günden sonra, ben Fransızca hiç bilmiyordum ve bir üniversite okuyacaktım. Bununla bir meslek edininip, yıllarımı verecektim ama ben kendi dilimi bilmiyorum. Yani okuyup, yazmayı bilmiyorum. Ben o zaman karar aldım dedim ki: ben Kürtçeyi bilmeyinceye kadar, kendi dilimi öğrenmeyeceğe kadar, ben diğer dilleri öğrenmek, öğreneceğim ama önce kendiminkini yapacağım yani. Ben o zaman zaten başlamıştım: Kürtçe öğrenmeye, tabii Kürtçeyle de yazmaya, işte okumalar yapmaya, vesaireye başlamıştım.

O zaman da bir şey yok yani. Çok doğru düzgün yayınlar yoktu, gramer kitaplarımız yoktu. Hiçbir şey yoktu. Olan bizim her şeyimiz; işte o 1980'de abimlerin kütüphanesi vardı, bizim evimizde köydeyken. Benim çocukluğumda ve o kütüphane afişler, fırçalar, kalemler, bütün her şey, bir gece benim bir ağabeyim ve bir ablam dediler: köye baskın olacak. Bunları götürüp saklayacak, şey yapacaklardı, ben bilmiyordum tabii. Elime bir kandil tutturdular böyle, ben kandil tutuyordum; bir tane ahıra bunların hepsini gömdüler. Yani benim hafızam oydu ve benim o hafızaya geri dönme gibi bir açıkçası yeniden, bütün o yaşanmışları daha bilinçli bir şekilde ne algılayabilirim, bunun neresindeyim, bunu nasıl yaşayıp, bunu nasıl kavrayıp, bunu nasıl değiştirip, nasıl dönüştürüp, ne yapabilirim? Üzerine yoğunlaşmaya başladı ve tabii ki o hafızanın peşine düştüm tabii (gülüyor). O gün, bugündür yani kararım artık bir şeyler yazarsam: muhakkak Kürtçe yazmalıyım, kendi dilimle yazmalıyım, kendi kültürümle ilgili olmalı, edebiyatsa; kendi halkımın öncelikle edebiyatı, Fransızlar bunu yapabiliyorsa, biz niye yapamıyoruz? Biz bunu yapabileceksek, bunun için ne gerekiyor? Ben biraz onun şeyinin peşine düştüm açıkçası ve ben yıllarca böyle; kütüphanelere dalarak, işte arşivlere dalarak, yıllarca ben hep sözü tarih, sözü kültür, derlemeleri yaparak bugüne kadar geldim.

Böyle başladım. Bitirdim tabii üniversiteyi de bitirdim. Yani benim için üniversite artık neye dönüştü; hani Fransızlar bu kadar gelişkin bir yapıları var, dil yapısı var ve edebiyat özellikle yapısı var. Bunları nasıl oluşturdular? Onların o klasiklerinden, edebiyatın argümanlarından, hep yani onları önemsedim yani hani biz derste çalışırken de mesela, o dersleri hiç kaçırmadan, ben hep gidip o derslere giriyordum. Fransızca'da neler işlenmiş ve ben Kürtçe'de bunları nasıl yapabilirim? Sürekli böyle bir işte çeviri yöntemleri üzerinde çalışmalar yaptım. Mesela işte çevirinin nüanslarından, işte lingürlüğe kadar birçok şeyi ben Fransızcada yapılmış olanları, kendimi, bu sefer kendi dilimde, Kürtçe'de bunların argümanlarını derleyip, toparlayıp, bunları da bunlarla yapmaya başladım. Tabii bunlar beni şey getirdi açıkçası, sözlü kültüre getirdi. Yani sözlü kültürle buluşunca, özellikle Kürtçe sözlük kültürünün ne kadar zengin olduğunu, ben tabii ki Fransızlar'inkini gördükçe, Kürtler'de ne kadar zengin olduğunu öyle karşılaştırarak daha çok şey şeyine vardım ve biliyorsunuz hani ezilen halklar da bir kendinin böyle ezilmişliğinde verdiği bir şey olur ne diyorlar? Hani Türkçesini kuramıyorum şu an ezik hissetme duygusunu kurar, kılar insanda. Ben de tam tersi oldu. Bu halkın yaratmış olduğu bu dilin, aslında tanınmadığını, bilinmediğini, bunu kullanamadığımızı yani bilimsel anlamda verilere dönüştürüp, bir dil oluşturup, o dille bir edebiyat, bir hani dünyaya kendisini tanıtabilecek bir şey yapamadığı için bunu gördüm ve dolayısıyla bunları her gördüğümde: yaşlılar

benim için çok anlamlı olmaya başladı. Mesela ben, işte o zaman, daha o zamanlar, 90, 90 kaçtır? 94 falan 93, 94 sonrasında fotoğraf makinesi alıp, köye gidip, sürekli akşama kadar ben mesela yaz tatilimde fırsat buldukça, gidiyordum. Köydeki yaşlılarla. Ben mesela şey biliyorum; dikiş makinesini biliyorum. Şimdi tam karşımda, size de göstereyim. Hemen, halen de var. Mesela; annem hasta, onu şey götürmek için biraz böyle bir şey yaptım, yapıyorum yani. Nasıl çevirebilirim bunu? Ee, heh!

Bu benim çalışma odam. Halen dikiş makinem var. Mesela şey yapardım. Yazın gidiyordum, yaşlıları topluyordum, diyordum. Ben biliyordum. Annemin bir dikiş makinesi vardı çocukluğumda. Annem hiç dikiş dikmedi, hep bize diktiriyordu. Biz, kız kardeşlerim, ablalarıma, bana böyle. Kadınlara ben diyordum: ne varsa kumaşlarınızı getirin, diyordum. Ben size elbisenizi dikeceğim. Tabii getiriyorlardı, biz akşama kadar sohbet, muhabbet ediyorduk ve ben onlardan, notlar başladım böyle. Sonra onları kaydetmeye başladım. Bizim köydeki kadınları. O zaman tabii benim kayıt cihazım falan da yoktu yani. Şimdi düşünüyorum diyorum. Niye hiç almadım, hiç niye akıl edemedim? Yani böyle kızıyorum kendime ama onları fotoğraflıyordum böyle hep ve onların söylediklerini ben yazmaya başladım. İşte önce kelimeleri, mesela köyün morfolojisini, köyün demografisini, köyün yapısını, işte kadınların; hayatını, ilişkilerini, yaşam biçimlerini, bu benim için çok şeydi: ben babamı çok dinliyordum. Babamın inanılmaz bir hafızası vardı ve çok iyi mesela; bizim kilamları, destanları, kasideleri çok iyi okurdu babam. Çocukluğumda da hep öyleydi. Sonradan daha özel dinlerdim böyle: kayıt alırdım ve öyle. Hatta ilk kaydımı ben babamla 91'de yaptım. Yani bana, bizim bir destanımız var: Mem û Zîn Destanı, ilk destanı: Mem û Zîn'i ben babamdan derledim: 91'de. Böyle sonra öyle kadınlarla çalışmaya başladım. Çünkü ana kaynakçanın, kadınlarda ne kadar güçlü olduğunu, hep gördüm yani. Dolayısıyla mesela yazabileceğim bir dili, o dilin en iyi, özgün halini, o kaynaklardan bulabileceğimi biliyordum yani ve onlarla çalıştım hep, ta ki kaçta kadar işte üniversite bitti. Sonra 2000'de ben evden ayrılmaya karar verince; dolayısıyla artık bundan sonra da bu çalışmaları yapmaya, hafıza ile ilgili özellikle çalışmalar yapmaya, karar verdim. Ama tabii hani hangi alanda daha çok yoğunlaşacağı mı belirlemedim, yani hiç böyle bir şey de yapmadım. Kültür üzerine çalışacağım, dedim ama. Yani benim dilden öte... Mesela; iki yıl Kürtçe yazarken daha iyi yazabilmek için, iki yıl sürekli nüans çalıştım ben. Sözcüklerdeki nüans, nüansları. Hani kelimeyi biliyorum ama bunun gerçek anlamı, anlamda nasıl kullanıldığını, birbirlerinden nasıl farklılaştıklarını, hani biz de Kürtçe çok zengin. Mesela; bir söyle sözünün 20 tane versiyonu var. Fransızca'da mesela o çok benzer zaten yani hep o benim için şeydi böyle o dilin zenginliği çok önemliydi yani. Ben

mesela onları derlemeye, toplamaya, başladım. Ondan sonra iyi yazmanın, onları iyi bilmekle ilgili olduğunu biliyordum. Dolayısıyla öyle bir şey yaptım. Hani bu birileri bana: yaz, yap, et, vesaire... Tersine herkes, aile mesela kızıyordu ya da işte birileri gördüğünde, ben çünkü ya biz, zengin bir aile değiliz. Ben hayatımı her zaman sıfırdan aldım hatta sıfırın altından aldım. Yani ben evden ayrıldım, hiçbir şeyim yok! Ne param vardı, ne (gülüyor) işim vardı, büyük bir cesaret, bakıyorum şimdi İstanbul gibi bir yerde destekleyenim yoktu hiç yani mesela aile: kesinlikle dedi, biz desteklemiyoruz seni, hiç destek vermediler ama şey iyi bir, iyi arkadaşlarım vardı her zaman, iyi dostlarım vardı. İş bulup mesela çeviri yaptım bir süre, ondan sonra redaksiyonlar, redaksiyon yaptım Kürtçe, yayın evleri ile çalıştım, ondan sonra hatta bir, bir ara Çapa'da bir laboratuvar da bile çalıştım yani. Şey böyle o zaman pazarlama işleri şeyleri, şey anket işleri vardı, onları yaptım. Bir sürü böyle farklı farklı, bir sürü, işte çalıştım ve her bir işte aslında bana bir deneyim de kazandırdı aynı zamanda. Yani iyi şeyler kazandığımı düşündüm. Çünkü o ayakta kalmak ya da istediğim bir işi yapmak için verdiğim o mücadelenin değerini şimdi her zaman daha iyi bildim yani. Onunla kendini ifade etmenin değerini daha iyi biliyorsun. Şimdi çalışıyorum, memurum yani şu an maaşım da var, gelirim var ama halen de hiçbir kurumdan beklentim yok yani. İşte; benim çalışmalarımı desteklesinler, bana işte yok işten ayrıldım, ben bu çalışmayı yap, yapamam! Hiç demedim, demiyorum yani. Diyorum: ben bunu, bunu ben istiyorum, ben yapıyorum. Dolayısıyla bunu birileri için değil, bunu kendim için öncelikle yapıyorum ama tabii ki insandan taştıktan sonra herkesin kamulaşıyor; doğal olarak hepimizin oluyor, herkesin oluyor, ona da zaten çok gönüllüyüm yani, şikâyet etmiyorum. Ee, böyle.

Ondan sonra işte 2000'den sonra karar verdim. Dedim: ben kültürel çalışmalar yapacağım. Aslında okumak istiyordum. Okumaya devam etmek istiyordum. Fransa'daki Kürt Enstitüsü, Paris Kürt Enstitüsü'nün doktora öğrencisi aldığını biliyordum. Başvuru yaptım. Böyle bu hikayemin bir bölümü de onları anlatarak başvuru yaptım. Dedim ki: bak ben Fransızca biliyorum, Kürtçe biliyorum. Bunların hepsini ben böyle yaşadım. Dolayısıyla ben okumak istiyorum. Yani bunu devam ettirmek istiyorum. Yok dediler, almadılar, onlar da. Yine şey yapmadım. Tam da o sırada, ondan önceydi pardon, bu Paris'teki enstitüye başvurmadan, 99 depremi olduğu zaman ben İstanbul'daydım. O süreçte okul şeyim bitiyordu yani böyle ben hani ara vermiştim. Sonra tekrar geri dönüp, bitirme derslerimi vermiştim, bir tezim kalmıştı. O da toparlamıştım yani. Şeyde çalışacaktım: Kadın Eserleri Kütüphanesi'nde çalışacaktım. Bir arkadaşım bana dedi ki, geldi orada, arşivcilik bölümüyle sen çok ilgilisin. Hani onların arşiv bölümü var ve özellikle

Kürtçe bölümü var. Orada çalışırsan, güzel şeyler yapabilirsiniz beraber. Ben de tanıyorum dediler o zaman bu kurucular kurulunu. Onlarla görüşürüm, başvurunu yap, seni oraya alabilirlerse iyi olur, diye. Başvuru yaptım tabii. Sonra gittim, işte görüşmeye gittim. Yine aynı şeyle karşılaştım. Bana ilk sorulan, benim ana dilim Kürtçe yazmıştım. İşte bildiğim diller; Türkçe, Fransızca işte niye anadilini Kürtçe yazmışsın? Dedim: benim anadilim Kürtçe yani. Ondan sonra işte ne yapmak istiyorsun? Dedim ki: işte sizin Kürtçe bölümünüz var ve ben bu Kürtçe bölümündeki, bölümde özellikle hani ne yapıyorsunuz, ben bilmiyorum detaylı ama çalışmak isterim yani dedim. Arşiv, arşivciliğe işte şeye karşı hani kültürel çalışmalara karşı ilgim çok var ve ben bir şeyler yapmak istiyorum, onun için zamanımı iyi değerlendirmek istiyorum. Eğer sizin içinde uygunsa, çalışmak istiyorum. Biz sana haber vereceğiz dediler. Daha haber veriyorlar (gülüyor). İşte geçen 2018'de şey oldu. Bununla ilgili, bunu anlatmam lazım. 2018'de bu İstanbul Kadın Müzesi'ni bilirsiniz: uluslararası şey feminist, fe, fe, feminist neydi ya, unuttum şimdi. Birinci Uluslararası Asya, Avrupa, Feminen Pedagoji, Konferansı yapıldı ve ben o konferansın katılımcısıydım. Konuşmacısı olarak işte Kürt'lerden bir ben vardım. Ondan sonra şimdi ismini unuttum vallahi kuruculardan, ilk kuruculardan kütüphanenin ve yan yana oturduk. Tabii şey panelde, yan yana oturduk (gülüyor). O da benim şeyimi okumuş. Küçük, kısa öz geçmişini, geçmişimizi yazıp, göndermiştik, onu okumuş orada. İşte Zembil, Froş ve şeyden bahsetmişim: oradaki bir kadın anlatısından bahsetmişim. Sonra dedi ki, işte ismini unuttum şimdi, kadının, vallahi affetsin beni yani (gülüyor), ondan sonra, siz dedi: işte "Kadın Eserleri Kütüphanesi" biliyor musunuz? Dedim ki: iyi biliyorum (gülüyor). Böyle bir hikayem olmuştu, dedim. Sonra tabii panel olunca, sunumumu yaptım. Sunum sonrasında, hem sordular, oradaki katılımcılar sordular: işte kendi çalışmalarınızı, Kadın Eserleri Kütüphanesi'ne vermeyi düşünüyor musunuz? O hanımefendi de istedi, talep etti. Biz tabii ki "****" Hanım'ın da işte çalışmalarını biz, Kadın Eserleri Kütüphanesi'nde işte almak istiyoruz yani arşivimize alıp, onları orada sunmak istiyoruz, diye. Ben çok istemedim anlatmayı, o Kürt kadını olarak, onlarla yaşadığım o görüşmeyi, orada böyle yani çünkü orada gerçekten çok kötü bir şey yaşadım. Hani kadın olarak, hani sistem seni şey yapabilir: ötekileştirebilir, baskılayabilir, bilmem işte buna artık herkes alışmış gibi yani ama kadınların onu yapması çok böyle, çok itici gelmişti bana ve ben bir kadın olarak, özellikle kadınların kendilerini geliştirmesi için çok mücadele ettiğimi düşünüyorum. En basit haliyle; ben ortaokulu bitirip, 91'di sanırım, köye geri döndüğümde, bıraktığım sınıfta: 17 kız çocuğu buldum. Yani en kötü haliyle ve benden sonra bütün kadın, kızlar okudu. Köyümüzün bütün kızları okudu. Yani bizim köyün değil sadece diğerleri, diğer köylerdeki de. Yani en kötü halinde bile, ona şey olmuş biriydim yani ben ve bu, bunu

bilerek de yaptım. Bunun ceremesini de ben çok yaşadım, çok çektim yani, inanılmaz derecede. Orada da yaşamak hani insanı artık yaşa, yaşa (gülüyor). Çok hani, hem bir başka bir dünya var, siz orada dünyayla bir bağ kuruyorsunuz, gelişkin bir insanın yapısıyla uğraşıyorsunuz ama bir yandan böyle burada olmak insana, insanı yoruyor yani. Gerçekten beni çok, o anlamda çok yordu. Ben girmek istemedim onun için o hikayeye böyle tekrar baş, kendimi yormak istemedim onunla. Ama sonra anlattım tabii bunu yani. Böyle bir deneyimim oldu. Ondan sonra ya! Dedim: ben niye uğraşıyorum? Hep ötekileştirildiğim bir yer, bir çalışmanın içerisinde niye yer alayım ki? Yani. Kendi çalışmalarımı yapsam zaten bunlar kendi başına, biz kendimiz de bunu yapabiliyoruz, yapabiliriz yani. Ee herkes kendi evinde bile yapsa bunu, illa bir yerde olması da gerekmiyor. Sizin şu an yaptığınız, bizim yaptığımız gibi. Yani herkes durduğu yerde de bir şeyler yapabilir aslında. İlla da her şeyi, bir kuruma yapmak da gerekmiyor yani. Biz bu kadar olamamalıyız daha güçlüyüz bence.

Dolayısıyla ben o süreçten sonra, işte 2000'de, enstitüye başvuru yaptım. Enstitüden sonra da olmadı tabii, yine orada da. Orada da üstelik şey vardı: kadın kotası vardı. Enstitünün de kadın kotası var. Ben ondan, ona da başvuru yapmıştım yani. Hem şeyin kotası yani hem enstitünün kadın kotası hem de dil kotası ile ilgili. Ben ikisine de başvuru yapmıştım. İkisinde de olmadı. Olmadı can sağlığı olsun dedim. Yani bu sefer şeye; bir konferans oldu Norveç'te, Bergen Üniversitesi'nin hazırlamış olduğu: Türk Kültürü üzerine bir konferanstı. Dostlarım, arkadaşlarımın önerisiyle o konferansa katıldım. Yani katılımcıydım sadece o konferansa ama tabii o konferansla birlikte şeyim oldu, hani tanıma şansım oldu. Akademik düzeyde işte kültürel çalışmalar nasıl yapılıyor? Oraya birçok katılımcı gelmişti ve bir hafta kadar sürdü. Ondan sonraki süreçte ben üniversiteyle bir bağ kurdum. Üniversitede bu çalışmaları, o kültürel araştırmalar bölümünde; yani orta Anadolu Kült'lerinden bir arkadaşımız, arkadaşım oradaydı. Daha doğrusu tanıdık oradaydı. Ben de ondan rica ettim. Yani dedim: ben bu çalışmaları yapmak istiyorum. Bak ben Fransızca okudum ama Fransızca'dan öteye, kendi kültürüme dair bir şeyler yapmak istiyorum. Yani bir de akademik düzeyde yapmak istiyorum. Nasıl yapabilirim? Diye. İşte şey yaptı; bana yol gösterdi. Dedi ki: işte biz, bir bir proje hazırla istersen, biz projeyi üniversiteye sunalım, kabul görürse ondan sonraki süreçte belki bunu tez konusu yapıp, sonra yüksek lisans düzeyinde bize başvuru yapıp ya da misafir öğrenci olarak üniversiteye bir şey yapabiliriz diye. Sonra ben hazırladım işte "Kürt kadınlarının ailedeki yaşam kültürü" üzerine bir proje hazırladım. Projeyi de sundum. Proje kabul edildi. Bu saha çalışması olarak planlamıştım yani projeyi hazırlamıştım. İşte en az bir 100 kadınla

görüşme yapıp, bu görüşmeleri işte onlarla yaşayarak ama hani sadece gidip, dinlemekle değil aynı zamanda bu kadınlar ailede nasıl bir role sahipler? İşte nasıl kültürel bir doku oluşturuyorlar? Nasıl çalışıyorlar? Nasıl çocuk yetiştiriyorlar? Nasıl bir aile organize ediyorlar? Gibi bir çalışmaydı, projem kabul edildi. -Tamam, beri bi gel, aferin, sıpas ufaklığımız-.

Ondan sonra ben sahaya geldim, çalışmaya geldim 2003'te. İşte gelip bölgede ben saha çalışmasını planlamaya geldim. Tabii geldim, bir ay kadar çalıştım, birinci ödeneğim geldi, ondan sonra gelmedi. Sonra adamla da bağım koptu yani. Benim üniversiteyle de tek bağım oydu. Şey de yapamadım yani hani ben harç ettim, borç ettim, İstanbul'da kira ödüyorum. O zaman daha bir yerde çalışmıyordum da çok zorlandım. Baktım ki yani bunu sürdürmek bayağı zor ve bir de ben, ulaşıyorum yaylalara gidiyorum, köylere gidiyorum, mezralara gidiyorum, ondan sonra şeylere gidiyorum hani şeye kadar gittim, Muş, Kars'tan şeye kadar Ağrı'nın, Ağrı'ya, Erzurum'a kadar böyle belirliyorum hani.

Biliyorsunuz çok zordur böyle belirleme, gidip orada o çalışmayı yapmak, sahada kalmak ve o çalışmayı devam ettirmek hem çok külfetli hem çok zordu gerçekten. Gelmedi ama ben planlamamı devam ettirdim. Dedim ki: yani ben bu çalışmayı benim, benim benim ihtiyacım var. Ben, Kürt kadınlarını tanımak istiyorum. Buraya kadar gelmişim, tanıyacağım dedim. Yani ben onlarla, onların bu donanımlarını öğreneceğim. Erzurum'da bir kadın nasıl yaşıyor? Yaylada bir kadın nasıl yaşıyor? İşte köyde bir kadın nasıl yaşıyor? Şehirde nasıl yaşıyor? Ve bu kültürel doku nasıl oluştu? Nasıl devam ettiği, bunun kodları ne? İşte bunlarla ilgili bayağı bir görüşme aldım. Yani 100'e yakın görüşme yaptım. Dedim ki: hani almazlarsa da ben bir şekilde bunu değerlendiririm ama sonra etik olarak doğru bulmadım. Dedim ki: ben bu çalışmayı üniversiteye hazırladım. Sonuçta onlar bu çalışmaya başlamam için bir miktarda para verdiler bana ama sanki vermediler. Ya şimdi kalkıp kendim değerlendirsem, bu bir şey olacak, yani hoş olmayacak, iyi değil. Böyle elimde kaldı, uzun bir süre. O adamla da hiç bağım kalmadı, böyle hiç bağlantı kurmadık. Yani ben defalarca yazdım, gitme şansım olmadı, çünkü ret aldım. Bir daha yurt dışına da gidemedim. Ondan sonra o çalışmam öyle elimde kaldı, devam ettiremedim yani. Devam ettiremedim ama bir sürü şey kazandım (gülme sesi). Yani o kadınları tanıdım, o hikayeleri dinledim, bir sürü derleme yaptım. Yani sadece ben kadınlarla ilgili de şey yapmadım. Mesela, köylere gittiğimde; çocuklar oynuyorsa, oyunları derledim, kadınlar şarkı söylüyorsa, şarkıyı derledim, ondan sonra işte bana bir olayı, anlatıyı anlattıklarında; onları kaydettim, onları tanıdım her şeyden önce, onlarla yaşadım ve bu

müthiş bir deneyim oluşturdu bende. Yani: hem dil bazında hem kültür çalışmaları konusunda.

Sonra 2003'te işte Süleymaniye'de 2003'te biliyorsunuz; şey kuruldu: Güney Kürdistan Federal Yönetimi oluştu. Orada Kürt Kültür Enstitüsü kuruldu. Enstitüdekiler benim bu çalışmalarımı haberdar oldular. Onlarla birlikte bir şeyler yapabilir miyiz? Diye, gönüllülük düzeyinde bir şeyimiz oldu. Tabii ben çalışmalarımı bir daha korkudan, çok da fazla şey yapamadım. Yani hani artık, süttten (gülüyor) ağzı yananın, ayrıntı üfleyerek içmesi gibi oldu. Sonra ben zaten yani o 2003'te bölgeye çalışmaya geldikten sonra, Diyarbakır'a gelip, yaşamaya karar verdim. Ben dedim ki: ben bu işleri yapacağım ve ben bu kadınları değil, ben bu çalışmalarımı devam ettireceğim. Dolayısıyla İstanbul'da bir işim kalmadı yani. Onun için Diyarbakır'da daha dönmeden; ev tuttum, gittim evimi gönderdim, Diyarbakır'a geldim, yerleştim buraya. Gelip, yerleştim tabii o süreçte de; benim bir kız kardeşim var şimdi burada, Mezopotamya çiniciliği, şu an yani bir akım olarak; ilklerindedir o da. Onu zorla okula kaydettirmiştim. O zaman "****" de okudu, çinicilikte okudu o. İstemiyordu o zaman, resimle ilgileniyordu, diyordu: sosyal bilgiler öğretmeni olacağım falan. Bunda akıbetiyle oynamıştım yani 2000'lerde (gülüyor). Benden sonra o okuyunca dedim: kesinlikle sanat okumalısın! Yani nereye işte gidip sosyal bilgiler öğretmeni olup ne yapacaksın? Öğretmenlik. Herkesin yapabileceği bir şey ama sanat herkesin yapabileceği bir şey değil. Yeteneklerini senin şey yapmam lazım. Zorladım falan filan işte resim kurslarına zorla gönderdim. Onu zorla götürüyorum işte, üniversitede sınava koyuyoruz. Bilmem şu, bu yok! Dedi: ben, sosyal bilgiler öğretmeni olacağım. Sonra en son geldi, tercihlerini yapacak, bir ev arkadaşım vardı, dedi ki: işte tercihlerimi yapacağım, dedim: ben karışmıyorum. Neyse yaptı tercihlerini falan filan hazırladı. Valla o yattı, ben kalktım bütün tercihlerini değiştirdim. Hepsini; fotoğrafçılık, işte güzel sanatlar, resim, işte cam seramik, çini, aklınıza gelebilecek sanatsal o zaman herhalde 14,15 tane tercih vardı. Tercihlerin hepsini değiştirdim. Bu da bakmamış garibanım. Şey yapıyoruz ya, puntolayıp, koyuyoruz. Ondandır götürüp bunu vermiş tabii. Çinicilik çıktı (gülüyor). Öyle de cimcimeye başladı. Tabii okula gitti yani çok istemiyordu. Diyor işte: ben bilmiyorum, nasıl yapacağım? Vesaire... Yaparsın! Dedik. Böyle o gazı vere vere, onu da çiniciliğe gönderdik. Ondandır birinci sınıfta bayağı başarılıydı. Okulu da ikincilikle bitirdi. Ondandır sonra, ona ısrar ettim dedim ki: ustalarla çalış. Yani bu işler ustalıklarla olan işler, bunlar sadece okulda olmuyor. Bir yıl kadar da öyle çalışıyordu ki, ben Diyarbakır'a yerleştim, dedim ki: sana Diyarbakır'da atölye açıyoruz. Kızcağzı neye uğradığını şaşırıyor. Ya dedim: ben gitmişim, ben kadınları tanımışım, o

kadar hayatına dokunabileceğin kadın var ki o şekilde, o kentte. Bir de yani bir savaş sonrası hani bir şey yaşanılmış; köy, kent göçü yaşanılmış, inanılmaz derecede ihtiyaç var. Kadınlar, köyden gelmiş hepsi yetenekli ama alan yok, bir şey yok, yapabileceğin çok şey var çok uğraştım yani velhasıl. Dedim illa gelmelisin, Diyarbakır'da sana atölye açalım. Tabii bu şey yapmadı öyle ilk başta. Ben geldim, yerleştim. Bayağı bir geçti; beş, altı ay falan geçti. Sonra baktı ki, ben ciddiym, geldi vallahi. Bir atölye açtık burada. Bir buçuk yıla yakın ben de yardımcı oldum. Yani atölye, bu sefer seramiğe başladım. Onunla birlikte böyle seramik çalışmalarına, sanatsal çalışmalara ama bayağı bayağı böyle hayatın içinde dalmaya başladık yani burada da.

Sonra Hançeppek'te belediye o zaman bir şey kurmuştu; bir atölye kurdu ve bu atölyeye özellikle kadınlar, hani gözaltında, sıkıntı yaşamış kadınlar, rehabilite edilmesi gereken kadınlar ve mahallede yaşayan ekonomik sorunu olan kadınların çalışabilecekleri onlara: mesleki edindirme programı çerçevesinde şey, kurslar oluşturulmuştu orada. Kız kardeşim de orada şeye başladı: öğretmenliğe başladı. Tabii o da onun açısından da öyle bir deneyim oldu. Yani böyle işte kadınlarla haşır, neşir tamamıyla böyle geldiğinde dokunabileceği kadın şeyine dönüştü. Ben atölyeyi yürüttüm. O da ikisini birlikte yani hem atölyeyi hem de derslere girip gidip, geliyordu. Bir buçuk, iki yıl böyle, bir de turizmle ilgilendim. Sonra tabii biz yine sıfır destekle geldik. Bir tek babam- Allah rahmet eylesin-. Ben ona şey söyledim, dedim: baba, babam çok seviyordu beni, çok inanıyordu bana, böyle hani ben eve ayrılınca mesela abilerim karşı çıktılar ama babam dedi ki: ben sana güveniyorum. Dedi: sen şey yapabilirsin yani sen buna karar verdiysen vardır bir bildiğin. Böyle bir şeyi vardı onun. Dedim ki: ya benim kız kardeşim bitirdi okulu ama ya ne yapacak? Yani bir atölyesi yoksa, fırını yoksa, işini devam ettiremez dedim. Bizim de paramız yok. Yani ben daha okulu yeni bitirmişim, işim yok. O da yeni bitirmiş, işi yok. Yani bizim bunu kurmamız gerekiyor. Dedi ki: ne kadar lazım? O zamanın parasıyla işte; fırın 10.000 lira, biz dedik: 5000 lira olsa, kaporasını vereceğiz yeter! Vallahi sağ olsun, verdi. Ondan sonra aldık öyle fırını böyle bir, halen de duruyor o fırın, şeyimiz, atölyemiz halen duruyor. Böyle bir eski matbaa, böyle iki, şey bodrum katı, zor bela böyle orayı ikimiz temizledik, ikimiz kurduk, ikimiz böyle oluşturduk ama sonra bir sürü öğrencilerimiz oldu, bir sürü bu kente hakikatten, şimdi kız kardeşim daha çok o işleri yaptı tabii ki, ben sadece destekçisi oldum yani. Binlerce kadının hayatına dokundu yani. Özellikle mesleki anlamda bir şeyler öğrenmek isteyen kadınlar, rehabilite olmaya gelenler, işte ve halen devam ediyor, halen bu Sur sürecinde, Sur'un içindeydi yıkıldı yeri. Ondan sonra, Sur

Pragos'ta teşhir alanı hepsi yok edildi. Hasan Paşa Han'ın içindeydi, bir dükkânı da gitti. Ama şimdi evini atölyeye dönüştürmüş ve gidip geliyor hep (Kürtçe konuşuyor).

Şimdi gidip geliyor, hep söylüyor diyor ki: ne kadar minnettar olduğumu, anlatamam diyor. Çünkü; hem çok severek yaptığım bir iş yapıyorum hem rehabilite oluyorum hem birçok insanın hayatına dokunuyorum ve bunu yapmak, bana inanmaz mutluluk veriyor. Yani iyi ki diyor: müdahale etmişsin, iyi ki diyor tercihlerimi değiştirmişsin. Şu arkamda gördüğünüz, onun çalışması ve daha bir sürü böyle. Benim evim doludur böyle (gülüyor). Bir sürü güzel çalışmalar yapıyor böyle. İşte geldik öyle, "Mem U Zin Tablosu", yakınlaştırabilirim, hı hı, görmek isterseniz böyle bir şey. Öyle, sonra tabii ki Diyarbakır'a yerleştikten sonra ben şey, hani geçinmemiz de gerekiyordu iki kız kardeş.

Zaten burada çiniye önce, o zaman dokundukları zaman, millet gelip bakıyordu, diyordu: ya! Bu diyor plastik diyor, bunları diyor (gülüyor), yani biz belediyeye önermiştik. Hani belediyede o zaman şey vardı biliyorsunuz; Kürtler vardı ve yani o zamanın HADEP'ti galiba. Yani dediler: ya! Kürt, şey çini Kürt sanatı değil, yani biz niye yapıyoruz? Yani. Gerek var mı, bu şehirde bunu yapmaya? Vesaireye. Ama ben kız kardeşime hep söylüyordum. Sen, senin orijinal bir fikrin varsa her zaman, her yerde çok değerlidir ve bunu değerli kılmak sana bağlı. Sen bunu hani işte belediye kabul etti, olmaz. O, bu kabul, kabul eden o değildir, kabul eden, kabul ettiren de sensin! Sen iyi bir şeyler yaptığına inanıyorsan, sen onu önemli kılarırsın ve illa da Diyarbakır'da da satman gerekmiyor. Başka yerlerde verirsin, geçimini sağlarsın. Ya da işte; yani ileride sergiler açarsın, kendi en kötü haliyle kendin mutlu olursun yani. Yani bu bile çok daha önemli yaptığımız günübürlük her gün git gel işte bir maaş almak için olmaktan çok daha değerli bir şey. Şimdi öyle yani. Onun için çok o da çok memnun, ben de çabuk, çok seviniyorum yani. Onu böyle bir şeye bulaştırdığım için seviniyorum gerçekten. Sonra ben işte geçinebilmek için tekrar dedim: ne yapabilirim? Burada turizm acenteleri vardı. Ben de yabancı dil biliyor olmaktan ve kültürel şeyleri biliyor olmaktan, tecrübem de var tabii, ben bir sürü artık işler yapmışım, kısa süreli. Rehberlik yapabilirim, dedim ya da işte çalışabilirim turizm alanında. Bir acente de çalıştım. Sonra bizim müşterilerin çoğu; Güneyden geliyordu zaten. Ben de o zaman biraz Sorani öğrenmiştim ama çok iyi değildi. Ya dedim ben niye gitmiyorum ki? Yani dedim: gidip, orada Soranice öğrenebilirim. Yani bu işleri devam ettireceksem Kürtçe'nin en azından, lehçelerini bilmem lazım. Öyle karar verdim. Dedim bunları yapabilirim yani. Sonra acenteye çok iyi anlaştık zaten hani böyle bir kısa süre çalışmamdan sonra çok memnun kaldılar dediler ki: ya bizim Zaho'da acentemizin şubesi

var. Sen orada çalışmak ister misin? Diye. Yani bir, bir kadına, bu memlekette biliyorsunuz; hani git, Irak gibi bir yerde çalış. 2003'lerden, 2004'ten falan bahsediyorum. Biraz şeydi yani hakikaten, ben dedim: çalışırım tabii dedim. Yani benim için memleketin hiçbir yeri, benim için fark etmiyor yani. Sonuçta dilini biliyorum, kültürünü biliyorum ve ben zaten öğrenmekte istiyorum, işin açıkçası. Çünkü orayla ilgili de bir sürü okumalarım olduğu için yani karşılığının ne olduğunu bilmiyordum, öğrenmek de istiyordum. Ben her halükârda gideceğim dedim, zaten orayı dolaşmak istiyorum Bir bakayım yani yapabileceğim bir şey varsa bir de her bir Kürdün hayali bir gün bir Kürdistan'ın olması ve Kürdistan en azından kendi dilini konuşabileceği, kendi kültürünün olabileceği ve yani orada aşalanmayacağı bir yerde çalışıyor olabilmek ya da işte çalışabilmek ya da görebilmek bile beni mutlu ediyordu yani. Öyle karar verdik, dedik, bir, ben bir bakayım dedik, böyle atladık gittik. Zaho'ya gidiyorduk, ben yok! Dedim. Enstitü zaten Süleymaniye'deydi. Onlar beni davet etmişti. Acente de bahanemiz oldu. Beraber böyle gittik işte. Ben dedim: siz daha orada kalın ama ben dedim, ben Süleymaniye gideceğim, gittim. Enstitüdeki arkadaşlar sağ olsunlar, çok iyi ağırladılar. Orada tanıdık yani İstanbul'dan arkadaşım, orada çalışmaya başlamıştı. Ondan dolayı da zaten geldiler yani Diyarbakır'da da beni görmeye geldiler, tanışlığımız olmuştu. Böyle gittiğimde çok da iyi karşılarlar. Ya dediler: burası da senin yerin, işte gel, falan filan ettiler. Ben de düşündüm yani dedim gidersem orada zaten şey yapabilirim yani: hem çalışabilirim hem kimseye yine muhtaç olmadan hem çalışabilirim hem kültürel anlamda çalışma yapabilirim, bir de dil öğrenebilirim. Yani Soranice'yi öğrenebilirim. Bir de Arap harfleri okuyup, yazmayı öğrenebilirim. Gayet cazip geldi. Ben geldim acenteye söyledim. Dedim: ben Zaho'dakine gitmiyorum, şubeyi alıp Süleymaniye'de bir yer açmak istiyorum. Eğer açarsanız, ben oraya gitmek istiyorum ama açmazsanız da ben açmak istiyorum dedim. Benim de hiç böyle var ya deli cesareti, beş kuruş param yok yani. Size anlattığım gibi vallahi hiç param bile yok. Hiçbir şey yok ama gideceğim orada acente açacağım yani. Süleymaniye'ye gittiğimde de yani, bir tek böyle bırak hava yollarını, bir pasajın içinde küçük bir cam böyle içinde sadece gidiyorsun, adam o da günün belirli bir saatinde geliyormuş oraya, bir saat veya iki saat. Milletın bileti varsa, işte check-in yapıyor, gidiyor yani o kadar. Hani böyle acentecilik, turizm hiçbir şey yok. Yeni böyle iki farklı hükümet, iki farklı bölge, iki farklı askeri güç, bir de gidiyorsun oraya Kurmançsan düşman gibi bakıyor sana. Bir de orada ayrımcılığa başladık. Ondan sonra böyle ilginç böyle bir şey oldu yani. Ben dedim yani yapabilir miyim? Evet dedim yapabilirim. Niye yapamıyorum, yapamayayım? Bu işte değil yani, iş için de değil sadece. Ben kendime güveniyorum, yapabildiğim kadar, kimse beni zorlamıyor sonuçta, yapabildiğim kadar. O zaman da benim bir erkek kardeşim

İstanbul'da kalıyordu. Biz hep çok anlaşırdık onunla. Böyle ortak bir şeyler yapmak istiyorduk. Bizimkiler pazar işlerini yapıyorlar İstanbul'da. Dedim ki: ya, dedim boş ver dedim pazar işini, hep istedim oku, okumadın. Çok zeki bir çocuk! Yani inanılmaz zeki böyle. Ama hiç böyle şey yapmak istemedi. Yani böyle okumaya yönelmedi öyle söyleyeyim. Para gördükten sonra hani okumayı unuttur derler ya. Ben hep istiyordum ki, böyle akademik bir şeyi olsun diye yani eğitim alsın, diye ama hiç böyle şey olmamıştır. Ya dedim, o kadar ısrar ettim yok dedin. Gel beraber bir acente açalım dedim. Öyle geldi. Tamam dedi. Ailede hani bende olacağım, işte tabii, aileyle bu arada, aramız çok iyi düzeldi. Çünkü o Üsküdar'daki yani İstanbul'da kaldığım ev sürecince o üç yılda şöyle bir şey oldu: herkesin o beklentisi olan işte bir kız evden ya mezara gider ya kocaya gider, şeyi yıkıldı. Ondan sonra bir kadın, kendi başına, ayak, kendi ayakları üzerinde durur, o da şey oldu. Mesela benim en büyük ablam; kızları vardı. Üç yıl kaldım, hiç gelmedi evime. Sebebi, diyordu ki: yani benim kızlarım da böyle yapmak isterse, ben nasıl tutabilirim onları. Ben hak veriyordum, tabii hep konuşuyorduk, şey yapıyorduk ama sonra bu kızı da benden dolayı üçü de okumaya karar verdiler. Onları sülalesinde hiç kimse okumaz. Halamın gelinidir: büyük ablam. İlk defa onun kızları, hatta bir dönem, ilk büyük kızını okula gönderince, bir dönem, babası bile bilmiyordu, okula gittiğini yani. Liseye gittiğini bilmiyormuş. İzin vermiyordu yani. Sonra tabii hani ben okumuşum, kız kardeşim okumuş. Onlar okumazsa olmaz gibi böyle ablam okuttu onları. Okuttu yetmedi; biri Bolu'yu kazandı, biri İzmir'i kazandı, biri İstanbul'da. Sonra ablam gitti, kendisi onlara ev tuttu (gülüyor). Onların, onlar ev arkadaşları tuttular, bazıları tutamadı ev arkadaşını, gittiler, yanlarında kaldılar, falan filan böyle o kırıldı yani. O özgüven, ailenin destek verme şeyi biraz bizde başka dön, tersine döndü yani. Onun için aile böyle şey yapmak istedi yani hani siz kendinizi kanıtladınız, bundan sonra manevi olarak arkanızdayız, hani böyle bir moda geldik daha doğrusu. Öyle işte erkek kardeşim de geldi. Beraber acente açtık Süleymaniye'de. Ben de ona dedim ki: bak ben buraya geldim ama hani sana altı ay kadar bir sürede bu işi öğreteceğim ama ben bu işleri yapmak istiyorum aslında. Yani enstitüyle belki bazı çalışmalar yapacağım, dil öğrenmek istiyorum, kültürel çalışmalar yapmak istiyorum, vesaire. Sonra kardeşimle de çok anlaşamadık böyle ne iş konusunda ne orada kalma konusunda. Çünkü oranın çok başka bir dünya olduğunu, orada yaşamaya başlayınca anladık. Yani bizim o kafamızda yıllarca kurduğumuz işte bir Kürtlük kavramının oraya yerleş, orayla bir bağ oluşturmamadık yani. Orada da başka bir ötekileştirme yaşadık. İşte siz kuzeyden gelmişsiniz yani Kurman'sınız, ne işiniz var burada? Biz bu sefer onu başladık. Bana diyor gelip; ben üç yıl kaldım, üç yıl ikamet yapmadılar. Ya diyorum: gidiyorum şeye, niye yapmıyorsun? Diyor: senin burada ne işin

var? Diyor. Diyor ki: hırsız değilsin, katil değilsin, dağdan gelmemişsin, işte devletle bir sorunun olmamış, gelmişsin buraya, diyorsun ki: ben burada çalışacağım. Bizimkiler hepsi buradan kaçıyor, sen burada yaşıyor, yaşayacağım, diyorsun. Yani diyor, biz buna bir anlam veremiyoruz. Ya bu anlam verememekle, yasal olan bir şeyle şirket kurmuşum, resmi sahibi benim, vergimi ödüyorum. Ben burada çalışıyorum. Siz günde üç defa, beş defa asayiş geliyor, yerimi görüyorsunuz, ne yaptığımı görüyorsunuz yani. Öyle üç yıl birbirimizi götürüp, getirdik. Bu sefer orada yaşadım yani ve orada tabii ki bunun, bu şeyi yani hem Kuzey Kürdü olma hem kadın olma üzerinden yaşadım bu sefer. Yani tabii çok zor zamanlarda yaşadım gerçekten hani böyle şurama kadar gelip, sonra kardeşimi bırakmadım. Hani nasıl bırakıp, çıkarım diye. Sonra yani böyle zorlu bir iki, üç yıl öyle yaşadık ama hayat tecrübesiydi gerçekten aynı zamanda. Çünkü o dönem yani orası yeni kuruluyor diye dünyanın dört bir tarafındaki Kürtler ve dünyanın dört bir tarafında yeniden keşfedilmiş bir Amerika gibi oraya gelip yerleşmişlerdi. 400'den fazla şirket kurulmuştu oraya ve dünyanın her tarafından insanlar vardı. Kürt'lerin her yerden; Kafkasya'dan, Ürdün'den, hiç aklımın ucundan geçmeyen nerede olduğunu bilmediğim Kürtler vardı orada yani ve çoğuyla tanışma şansım oldu. Yani çünkü acente işi biraz o gidiş gelişlerinin de aynı zamanda, şey yapan bir işti. Tabii yani o turizm işi olunca da çok hızlı yani pratikte çok hızlı ben Soranice öğrendim. En büyük avantajı o oldu.

Soranice öğrendim. Sonra yavaş yavaş tabii yaz, şey Arap harflerini öğrendim falan. Sonra tabii bir yandan da tabii şeye devam ettim ben: enstitüyle çalışmalarına devam ettim. Hiç ara vermeden. Bir yandan bunları yaşıyorum, bir yandan da enstitü; işte müzik derlemeleri yapıyor, ben buradan geliyorum, kasetleri topluyorum, götürüyorum, sınırdan mahsur kalıyorum. İşte taksici beni taksiden atıyor. Diyor ki: beni beni alacaklar diyor. Seninle işim var diyor. Gecenin bir vakti bir dağın başındayım. Yani o kadar şeyler yaşadım, anlatılmaz yani bunlar gerçekten böyle saatler yetmez benim anlatmama. Velhasıl: iş devam etti, hiç kesintiye uğratmadan, o işleri de yaptım yani. Böyle o çalışmalar da devam etti. Bir yandan işte derleme çalışmaları yapan arkadaşların çalışmalarını orada yayınladık. Bir yandan redaksiyon yapıyorum. Elektrik yok bu arada.

Günde en fazla iki saat elektrik geliyor. Biz üç, dört yerden böyle jeneratörler den elektrik alıyorduk, günde en fazla elektriğimiz 10 saat elektriğimiz vardı yani. Ona rağmen; ben Ayşe Şan'ın kitabını çalıştım ve Ayşe Şan'ın koleksiyonunu çalıştım. Tabii enstitü o zaman işte bir arkadaşımın çalışmasıydı. Burada derleme yapan: Hilmi Akyol diye bir arkadaşım var çok değerli, çok sevdiğim bir arkadaşım aynı zamanda. O da kamyonunu

satarak, derleme çalışmasını yapıyor ve kitaplarını yayınlıyor habire. Bir sürü böyle, halen kitabı 70. kitabı falan oldu yani onun derleme kitapları. O zaman; Çargülen Amedin, "Diyarbakır'ın Dört Gülü" diye bir çalışma yapmıştı. İşte ilk sesleri plaklara kaybedilen, Kürtçe kaydedilen, dört sanatçının hayat hikayesi.

Onlardan biri: Ayşe Şan'dı. İşte bunu kitaplaştırmak istiyordu. Enstitüye vermiştik. O zaman ben götürmüştüm onlara; bu arkadaşın çalışmasını kitaplaştırsınlar diye. Enstitüde dedi ki: ya! Biz bunu böyle değil de biz Ayşe Şan'ı özel çalışmak istiyorum. Ben dedim: vallahi ben de çalışmak istiyorum (gülüyor). Bir Kürt kadını, yani bu kadar önemli bir sanatçıyı, ben zaten çocukluğumda çok az duymuştum sesini. Ondan sonra yasaklı olunca, hepsi yasaklanmıştı ya, hep ukdesi bende kalmıştı ve o kandil tuttuğum hafızaya, beni her zaman oraya geri gittim ben. Dedim ki: ben de çalışmak istiyorum. Biz dedi koleksiyonu, ona koleksiyon hazırlıyorlardı, gösterebilirim size, şöyle bir çalışma: böyle eserlerini derlediğimiz bir koleksiyon çalışması, 12 tane böyle cd, böyle onların çalışması böyleydi daha çok. Böyle bir broşür, içinde broşürü olan, böyle üç, dört sayfalık, bir broşürü olan, böyle cd'lerle bir çalışma, koleksiyon hazırlamak istiyorlardı. Ben bu çalışmayı üç yıl hazırladım. Yani ve onu çalışırken bende de vardı. Bir, bir ben bu kültürel çalışmalara özellikle kadınları çalıştığım zaman, Ayşe Şan'ı da derlemiştim. Yani o arkadaşın derlediği, bir yarım sayfalık bir hayat hikayesi vardı. 26 tane de eserini toplamıştı. Sonra bu koleksiyonu hazırlayınca: 150 eserini topladık, bunda.

Tabii hayat hikayesiyle ilgili artık dünyanın dört bir tarafında ben topladım. Toplayınca da işte araştırma yöntemleri üzerine biraz çalışmalar yaptım. Ne yapabilirim diye, nasıl ortaya koyarım? Nasıl yazabilirim? Nasıl bunu biyografik ve bir esere dönüştürebilirim? Gibi bir çalışma yaptım. Sonra enstitü bu koleksiyonu istiyordu aslında, onu çalışmamızı istiyordu. Ben de ısrar ettim dedim ki: ya niye koleksiyon sesini çalışıyorsunuz? Bu insan, bu kadar önemli bir sanatçı, Kürdistan'ın her tarafında en tanınan sanatçı, kadın sanatçılardan biridir: Ayşe Şan ama onun hayat hikayesine dair yarım sayfalık var, bilgi var. Bu kadının hayatı kayıp. Yitik yani bir kadın aslında. Sadece herkes güzel yüzüne, sadece herkes güzel sesine, takılmış kalmış. Ama bu kadın bir şey yaşadı, bir hikayesi var bunun ve çok önemli bir yerden başlamış. Mesela; kumalık kültürüne karşı ilk eseri olan kadın, belki dünyada Ayşe Şan'dır. Yani çok önemli bir eser. " Valla nastinim, bile nastinim, derdi heviyi vala nakşinim" kendisi kuma gittiği halde. Kendisi de kuma gitmiş ve kumalığa karşı çıkıp, eser yapıp, bunu sanatsal boyutta ifade edip, bunu herkesin kulağına koyan kadınlardan biri. Onun kadın çalışmaları içerisinde çok önemli bir yeri var.

Çünkü bu kadın aynı zamanda Diyarbakır'da benim hayat hikayemle örtüşen çok yanları var. Yani baba ölüyor, anneyle ortada kalıyor, sahiplenecek kimse yok, küçük yaşta evlendiriliyor. Ondan sonra toplumsal bir sürü baskıya maruz kalıyor, sanat yapmak istediği için her yerde dışlanıyor. Benim hayat hikayemle o kadar benzer şeyleri var ki. İşte: Antep'e gidiyor evleniyor. Kocasını, erkek çocuk doğurmuyor diye başka bir kadın üzerine götürüyor. Bu kız çocuğu doğurunca yine dışlanıyor, geri dönüyor ama o hep müzik yapmak istiyor. O hep aslında o içindekini taşıyıp, iyi bir şey yapmak istiyor ama bilinç, kendini yetiştirme, toplumsal yapı o kadar her şey darmadağın ki, birbirlerini toparlayamıyor. Yani ve bu kadın en sonunda neredeyse bir Yeşilçam Film'i'nde işte nerede yola düştüm, muhabbet şeyiyle düşecek bir kadın İstanbul'a kadar gidiyor. İstanbul'da bir eve kapatılıyor. İşte güzel bir kadın, filmde oynatabilir mi, işte, ona bir yoldan çıkarsa bu kadın istediğimizi yaptırırız deyip rehineye kadar giden bir hayat hikayesi var. Ondan sonrasında, devlet tarafından dışlanıp, ailesinin baskısına maruz kalıp, sonra sahnede bıçaklanan, bir sanatçı kadın. Niye? Hepsini kadın olduğu için.

Bunu yazmamak olmazdı yani. Dolayısıyla dedim ki: ben yazmak istiyorum onu ve bunu kitaplaştırmak istiyorum. Nasıl yapabiliriz? Vallahi dediler; bizim öyle bir projemiz yok ama ben dedim ki: ya bunu yazayım. Biz bunu çok biyografik böyle sıradan bir biyografik kitap olarak yazalım, dedim yani. Hani sizin de konseptinize uysun. Bütün eserlerini içinde derleyip, toplayacağımız bir kitap çalışması yapayım, yapmak istiyorum, dedim. Kabul ettiler. Ondan sonra da böyle bir kitap çıkardım. Kitabı da bu. Yani bütün eserleri içerisinde bir hayat hikayesi var, böyle. Hem Sorani hem Kurmanci eserleri var. Böyle şeyleri var onun, birazcık böyle fotoğrafları vesairesi, belge kitap düzeyinde bir çalışma oldu. Bu kitabı 17 kez yazdım; kitaplaşmaya kadar. Ancak kitaplaşabildi. Çünkü her seferinde yeni bir şey çıktı ve her seferinde farklı bir şey eklemem gerekti, çıkarmam gerekti. İnan yazsam, tekrar yeniden yazacağım. Çünkü 2008'de yayınlandı bu kitap. Bu 12 yıl içerisinde, bu kitap kadar neredeyse yeniden derlediklerim var; onun hayat hikayesine ve eserlerine dair. Böyle. Bunu çalıştım, Ayşe Şan'ı çalıştım. Kitap da çıktı. Ondan sonra zaten enstitüde çalışmaya başladım. Enstitü bir bu sefer, Kurmanci bölümünü açınca, bu sefer onlar ısrar etti illa dediler ki, bir de ben önermiştim böyle bir bölüm kurmasını. Olunca dediler ki: yani biz senin oraya geçmeni istiyoruz. Hani ben işi bıraktım bu sefer öyle. Enstitüde araştırma ve derleme diye bir bölüm kurduk. O da mescit, mescitlerinde kurduk yani (gülüyor). Bir yıl daha fazlaydı kurulmuştu, hiç böyle bir şey düşünmemişler hani ne yapılabilir. İşte görsel bölümler var, kütüphane kurulmuş falan ama enstitü araştırma ve derlemesi yok. Bende gidince dedim ki: ben böyle bir

bölüm kurmak istiyorum, böyle bir alandan çalışma yapmak istiyorum. Öyle işte mescidi araştırma değerlendirme bölümü yaptım. Öyle kurduk. Ondan sonra. Ondan sonra o bir bölümü kurdum. Orada da işte çalışmalarına aslında profesyonel düzeyde daha çok öyle başladım. Bu sefer şeyi önerdim ya dedim ki: Ayşe Şan bu kadar tanınmış, bilinen bir sanatçıyken, bu kadar kayıp, diğerlerini zaten hesaba katmıyorum. İşte ama benim dedim önceliğim, kadınları çalışmak. Ben sanatçı kadınları, Kürt sanatçı, kadın, çalışmalarını yapmak istiyorum. Bağdat Radyosu'nu çalıştım işte, o zaman. Buradayken dedim, benim için fırsat yani ben, çünkü orada altyapı vardı yani hani; eserler vardı, onları tanıyan; o dönemi yaşamış kişiler, vesaireler, o o çalışmaları yapan, arşivleri olan insanlar vardı. Ben de Bağdat Radyosu'nu öyle çalıştım. Ondan sonra; Bağdat Radyosundaki kadın sanatçıları işte, Elmas Muhammed, Meryem Han, Nesrin Şirvan, Gülbahar ve tabii bu Ayşe Şan'ın çalışmasını yaparken, aynı zamanda aynı dönemi yaşamış olan: Gülbahar Ameli'yle ben tanıştım. O Bağdat Radyosu'nun 1958'deki ilk kadın yani kadın sanatçılarından biri, onun ablası da ondan önce, kadın Fevziye Muhammed onun ablası; o da önce 1940'larda, 45, 46'larda, başlamıştı. Onunla tanışma şansım oldu "****" ta, onunla bir röportaj yaptım. Sonra tanıştık o röportajdan sonra yani, o görüşmemizden sonra; beyin kanaması geçirdi ne yazık ki! Ve böyle ondan sonra konuşma yetisini, hafızasını, bir sürü şeyini kaybetti ama ben derlediklerimi derlemiştim. O bana bazı şeyleri şöyle anlatmıştı: 23 yıl radyoda sanat, ses sanatçısı olarak çalışmıştı. Gülbahar çok önemli bir sanatçıydı. Çünkü o 1958 öncesinde de uzun metrajlı, dört filmde aktiristlik yapmış aynı zamanda, bir Kürt kadını ve hatta diyebilirim belki de Kürt'lerde ilk kadın aktristlerdendir aynı zamanda. Onun dışında da ablası yine radyoda çalıştığı için eşi: ablan sanatçı, diye onu boşayan bir adam. Yani böyle bir hikayesi vardı ve 23 yıl: ben öğretmenlik yapıyorum diye mahallede, radyoya gidip, ses sanatçılığı yapan, 272 eseri olup, tek bir albümü olmayan bir sanatçıydı ve ölmeden ben onun da çalışmasını derledim, hepsini topladım. Onu da isterseniz ben size göstereyim. O da şu! O da böyle, böyle derledim çalışmalarını. Gülbahar bu. Onu da böyle çalışmasını hazırladım. Altı cd'lik ölmeden önce bunu gördü. Bunu böyle eline aldı, gördü. Onun için ben kendimi çok iyi hissettim gerçekten ve o bana müthiş bir şey de verdi yani bir kadın olarak, bir kadının hayatına bir mutluluk katmak, gerçekten beni çok onore etti yani şey motive de etti.

Ondan sonra başladım sonra, pardon, şöyle sonra diğer kadınları çalıştım işte şu bilirsiniz belki: Meryem Han. Bu zaten kayıtlara bile alınmamış bir kadın: Nesrin Şehrivan. Nesrin Şerivan, o da 1946'da Bağdat radyosunda önce koroda başlamış daha sonra ses sanatçısı olarak çalışmış, yıllarca çalışmış: 26 yıl çalışmış. Eserleri Meryem Han olarak,

Kürdistan'ın her tarafında kayıtlara geçirilmiş ve adından bile bahsedilmeyen, bir kadındı o da böyle. Onunla ilgili de bu sefer çalışmaya başladım. Sonra bunlardan önce Elmas Muhammed'i çalıştım. Elmas Muhammed'in, şu an elimde yok, çünkü sonradan basıldı o. Elmas Muhammed 39'da Bağdat radyosunun Kürtçe bölümü kurulduğunda, direktörlüğünü ilk yapan kadın aynı zamanda ve Meryem Han'ın ve bütün kadınların eserlerinin çoğunu derleyen kadın. Ama onunla kimse, kimse onun da bilgisini, hani onunla ilgili de bir şey bilmiyor, hiç ona dair, doğru düzgün hiçbir şey yok yani. İşte ben bunları derlemeye başladım. Tabii bunları, sadece kadınları derlemedim, erkekleri de derledim tabii ki. Erkek sanatçıları. Yani o dönemin işte; Hasan Cizirli'den, mesela şu, bu benim "Kayıp Sesler" çalışmam. Şu mesela bu, radyo döneminde şöyle birçok kişi şey yapmış ya birçok kayıtlar yapılmış ve bu kayıtlar hep karışmış birbirine. Kürtçe'de yasak olduğu için, insanlar bunları makaralara almışlar ama isim yok. Sonra bunu bildikleri en iyi isim kimse, mesela Kavi Saha denilmiş, Kavi Saha'nın sesine benzer kimi bulmuşlarsa, Kavi Saha yazmışlar ve böyle sonradan kasetlere doldurularak, bunlar piyasada dağıtılmış. Ondandır da ben bu çalışmalarımı daha çok kayıp sesler, olarak çalışmaya başladım. Ona dair üç, üç, bir, Kavi Saha'dan üç farklı isim daha buldum. Yani seslerini dinleyerek buldum ve böyle bir sürü gelişti bu tabii.

Sonra tabii çocuklar olunca, evlendim tabii. "****"ta, kaldığım süre içerisinde evlendim. İşte, bir kızımız, bir oğlumuz da oldu. Yani ben daha oradaydım. Dört yıla yakın orada kaldık. O süreç içerisinde, tabii ben oğlum olacağı zaman, bu sefer şey zorlanıyordum. Çünkü orada yabancı olmak, çok kötü bir duygu gerçekten. Orada bir de şey yok. Hani kreşe gönderiyorum çocukları ama çok emin değilim yani çocuklara iyi bakılıp, bakılmadığını bilemiyorum, göremiyorum. Bizim çocuk yetiştirme biçimlerimiz farklı, hani dedim ya size anlatırken ilk baştan; bu kendimizi çocuklarımıza aktarma meselesinde, ben çok önemsedim her zaman, hani bir anne, anneysem hakkını vermeliyim. Biraz o nedenden dolayı, biraz da bazı neden yani anlamadığımız nedenlerden dolayı böyle işte orada mesela; Kurmanci bölümü kurulmuş ama Türkiye'deki Kurmançlar'la ilgili çalışma yapmak zor oluyordu. Ben de bunu kabul etmedim yani. Nerede olursa olsun, bir Kürt bunu yapabilmeli çünkü başka olanaklarımız yok yani biz başka bir yerde yapamıyoruz bunları. Öyle, sonra şeye, enstitüye ara verdim ama o süreç içerisinde durmadım yine. Radyolarda çalıştım, programlar yaptım, yani bu hazırladığım kişilerin tanıtımını yapmak üzere programlar yaptım hep. Bir de bir proje hazırladım "Şakarın Müzika Kurdi" diye. Yani bu şakar, şahekar yani duayenleri. "Kürt Müziğinin Duayenleri" diye bir çalışma hazırladım. Onları bir cilt oradaki Kültür Bakanlığı destek verdi. Ben de

bir cildini hazırlarken sonra, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Dediler ki: biz konservatuvar kuruyoruz, bizim de ihtiyacımız var, biz de burada basmak istiyoruz. O zamana kadar ben iki cilt derlemiştim. Öyle 110 sanatçuya dair çalışma yaptım. Onları kitaplaştırdım daha doğrusu. Sonra onunla birlikte bu sefer burada şey kuruldu; Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi bu Cemil Paşa Konağı var, biliyor musunuz orayı? Oranın özelleştirme kararına almışlardı, orada da işte davet ettiler beni: seninle çalışmak istiyoruz diye. Hani müzenin kültür araştırmacısına ihtiyacımız var, müze araştırmacısına. Ben de kabul ettim, öyle. Ev kaldı orada, eşim orada kaldı, iki çocuğumu, iki valiz aldım geldim vallahi (gölüyor).

Öyle gelip; müzeye başladım 2012'de. İşte müze kuruculuğunu yaptım. Müzenin çalışmalarını devam ettirdim, müzeleştirme sürecini yaptık. Halen de devam ediyorum. Kitaplar çıktı işte. O "şakarın Muzika Kurdi" diye, onu da göstereyim size, bilmiyorum, gördünüz mü? Gördünüz mü kitabı? şu! Diğer cildi şu an yanımda değil, şöyle, böyle bu da şey anlatır öyle kısaca mesela burada bile şey yapmışız: ayrımcılık. Bizde pozitif ayrımcılık yaptık. Mesela Kürt Müziği'nin ilk kayıtları bu kitapta var. Ben derlemiştim işte 1800 ee, 1803'ten, 2013'e kadar. 210 yıllık Kürt Müziği'nin sesleri var bu kitapta. Burada hem şöyle hem sesleri var, orijinal, hem böyle notalar var. Yani sanatçuya dair böyle bir fotoğraf, kısa hayat hikayesi, eserleri, notaları, böyle, üç eser seçip böyle hani bu sanatçıyı tanıtabilecek bir çalışma ama aynı zamanda size göstereyim gelsin böyle. Mesela, bunlarda kadın, kadınlara ait bölüm. Böyle morlaştırdık (gölüyor), bunlar bile. Böyle hem kadınlar içerisinde, 16'ya yakın kadını da çalıştım bu arada. Derlediklerim oldu. Kitaplaştırmak, kitabın içine koyduklarım var ama özelden halen devam ediyor yani o kadın çalışmam. Bütünleştirmeyi düşünüyorum sadece çünkü kadınları çalışırken bilgi belge düzeyinde çalıştım ben. Onlara dair ne varsa; yani bir gazete kupüründen, bir röportajdan, bir ses kaydından, bir radyo röportajından tutalım da bir işte konserinden ya da işte ne bileyim? Aklımıza ne gelebiliyorsa, hepsini ben topluyorum yani toplamaya çalışıyorum halen de. İleride bilmiyorum eğer fırsatım olursa, yani bir hayırsever çıkıp da (gölüyor) derse ki; valla bu işe yarıyor, biz bunları kitaplaştıralım hani basalım derlerse, onları da böyle belge, kitap düzeyinde hazırladıklarım var, aşağı yukarı bir beş cilde yakın, yani beş cilt bir çalışma. Onun dışında da işte Kürt Müziği'nin ilk sesleri yani 1900'ler itibariyle kayıt kayda geçirilmiş plaklar üzerindeki çalışmalarımı yapıyorum. İşte onlara dair şimdiye kadar bir sürü kayıt buldum. Yani aşağı yukarı bir 750, 800'e yakın plak derledim. şimdi onları envanterleştirip, böyle bir aynı şekilde o sanatçılar kimlerdi? Çünkü çoğu kayıp ses. Yani çoğu kimse onları tanımıyor mesela. Yani Kürtçe söylemiş ama Kürt

müdür, değil midir? Bilinmiyor. Kürt olup, olmamasından öte yani kim bu kim adam? Kim bu kadın? Böyle bir şey yok yani. Dolayısıyla ben onları aynı zamanda onun o hem araştırma hem derleme hem kayıt altına alma, böyle işte, şöyle gösterebilirim, benim plak çalarım. Aynı zamanda ve dijitalleştirme çalışmasında yapıyorum. Böyle bir çalışma Bunların çoğu. Görebiliyor musunuz? Yani bunları koleksiyonerlerle tabii çalışıyorum. Aynı zamanda Diyarbakır Müziği'ne de çalışıyorum tabii ki. Çünkü şimdiye kadar doğru düzgün Diyarbakır Müziği'ne dair de bir çalışma yapılmamış yani. Bunlarla birlikte tabii ki gününbirlik işlerimden biri sahaya çıkıyorum. Yani mesela bu korona döneminde bile, sokaklara çıkıp; kadınlar nasıl yaşıyorlar? Çocuklar nasıl yaşıyor sokakta? Bu süreci nasıl geçiriyorlar? Geçen hafta gitmişim işte, gittim çekirdek aldım (gülüyor) bir torba dolusu çekirdek alıp, mahallenin ortasında kadınlarla oturup, çekirdek çitlattık. Böyle gününbirlik devam ediyorum. Yani işte ayakkabıcıma uğradım mesela geçen hafta, onunla yedi yıl sonra tekrar yeniden bir kayıt yaptım. Ondan sonra, zanaatçıların çoğuyla bu müze çalışması kapsamında. Müzede bilmiyorum, tabii Sur sürecinden sonra müzenin çalışması da yani müze bizim, benim en azından müzeleştirme anlayışım şu an burada hiçbir şekilde işlemiyor. Sadece işte bir açık alan var, teşhirde olan malzeme var. Millet gelip gelip görüyor ama benim için o değil müze yani çok başka bakıyorum yani müzeye. Ondan dolayı da kayıtlara devam, çalışmaya (gülüyor) devam, yazmaya devam, derlemeye... böyle. Teşekkür ederim, valla böyle.

Yani, bizim müzenin kapısına ben bir gün gittim, baktım hendek kazılmış, o kazan çocuklardan birini gördüm, kulağından böyle tuttum yani. Lan git dedim lan, ne yapıyorsun burada? Dedim (gülüyor). Yani tabii herkes biliyorsunuz böyle örgüt, mörgüt adını kullanıyor. Dedim: kim olursan ol, dedim ya, sen nasıl bunu yaparsın yani. Hani şey yaptık yani böyle, üstlerine gidip, kaçtılar valla. Ondan sonra bir daha gelemediler, bir daha gelmediler ama tabii o hendeği kazdılar oraya bir kere, sonra zaten çok kötü, ya biz açtık işte Mayıs ayında falan açtık, Ağustos'da topladık müzeyi. Ondan sonra zaten ben üç defa ölüm yaşadım yani. Üç defa yani gerçekten, zaten bu son süreçlerde çalışmalara bu kadar yoğunlaşma sebeplerimden bir tanesi en çok o oldu. Hatta bu koronaya bazen diyorum ki: yani şükredilmez ama ben (gülüyor) şükrediyorum bazen. Çünkü evde kaldım daha iyi, daha şey olma şansım oldu biraz. Yani diyordum ben, hani ben başıma bir şey gelse, bu çalışmalara ne olacak? Yani kendim de kendimi düşünmedim artık yani gerçekten öyle süreçleri çok yaşadım ben burada. Halen de o kaygıları yaşıyorum. Yani yarın ne olacağını bilmiyorum. Başıma geleceğini... en büyük çekincem o, onun dışındaki şeyler işte ne kadar yapabiliyorsan? Yani kurum zaten kalmadı biliyorsunuz. Hani öyle

olmasaydı şimdi bir sürü çalışmamı ben tamamlamıştım, kitaplaştırmıştım. O kadar çok şeyle yaşıyoruz ki, artık yani bunları yapma şansımız da fazla kalmadı. Yani ne ekonomik altyapı var ne kurumsal alt yapılar var ne moral motivasyon kaldı ne böyle... Siz biliyorsunuz, -ben tanıımıyordum bu arada kusura bakmayın. Ben biraz baktım yani sadece okudum hani sizinle ilgili de geçmiş olsun tekrar- çok ben çok zahmetli bir süreç yaşadım; o müziği oluştururken. Gerçekten çok yorucuydu, çünkü Diyarbakır gibi bir yerde bir Kent Müzesi kurmanın, bu kadar zor olacağını, hiç kimse tahayyül edemezdi yani, ama çok zordu. Çünkü 8000 yıllık bir geçmiş, hep talanla geçmiş. Yani 8000 yıl talanla geçmiş. Siz ne göstereceksiniz insanlara? Neyin doğru olduğunu? Ben bu süreci nasıl anlatacağım insanlara? Yani neyle anlatacağım? O kadar zor ki! Yani biz de bir de yani çağdaş müzecilikle. Siz bunları insanlara anlatmak isteyeceksiniz, nasıl anlatalım? Yani materyal bulmak, materyali olan insanların hepsi kaçmış yani yıllarca böyle, saçılmış da saçılmış bir şehir burası. Burada kurmak çok zordu ve biz beş yıl uğraştık orayı açmak için beş yılda. Beş ayda her şey tuzla, buz oldu yani. Yani sıfır! Dön başa yaptık yani. Ben hala söylüyorum diyorum: müzeyi kaybedebilirdik de yani. Biz çok, canımızı ortaya koyduk gerçekten. Yani geriye işte ..ak.. kaldı, kitaplar kaldı. Onun için diyorum: en azından bunları şey yapmak gerekiyor; yani kitaplaştırıp, belgeleştirip, bir şekilde kalıcılaştıracak yol, yöntemler bulmak lazım ki, geleceğe kalabilirsin. Çünkü geldiler mesela ben ilk geldiklerinde, işleme aldıklarından biri ben oldum yani. Ben de bir buçuk yıl açıkta kaldım. Yok şu şöyle oldu, bu böyle oldu, bu böyle yani sanki sen, geçen bir sohbetimiz oldu ben orada söyledim: ya! Dedim korkmanızı mı bekliyorsunuz? Yani. Yani yaptığımız kötü bir şey yok! Ya, biz işimizin alasını yapmışız. Ben bir müze araştırmacısı olarak ben Türkiye'de ben iddia bile ediyorum. Yani benim kadar bu işi benimseyerek, özümseyerek, üzerinde çalışma yaparak, yapan çok az kişi var. Yani biz profesyonel müzecilerle çalıştık. Yani bilir misin bilemem müzecileri? Yani çok profesyonel müzecilerle ben çalıştım ve ben onları, onlarla, onlardan eğitim aldım. Artı kendimi geliştirmek için parladım kendimi yani ve bütün o size de anlatmış oluşum birçok birikimimi kullanarak, bu çalışmalarını yürüttük. E şimdi, ne yani ben bildiğimden mi korkacağım şimdi? Bildiğimden mi korkacağım? Bu sefer hani sana bunu da yapmaya çalışıyor. Diyor ki, işte mesela örnek veriyorum; hani sizinle şu an yaptığım bu görüşmeyi, bu görüşmeyi yaparsan işte senin için kötü olacak, iyi olmayabilir. Yav nedir yani? O kadar mı ürkekleştik, o kadar mı? Evet biliyorum ben de farkındayım, -tamam kızım- biz bu kadar mı? Yani ben yaptığım şeyin, yani bıraktığı o yani siyasallaştırmıyorum, siyasallaştırılacak bir şey de değil, -sizin de o röportajınızı okudum, çok güzel bir şey söylüyordunuz orada- yani bu kadar, bu kadar politikleştirilmesi, siyasallaştırılması

aslında bu siyaseti oluşturdu. Biz çok masum bir yerinden yani ben biz orada hiç siyaset yapmadık ki! Ben mesela, oraya, ben her zaman söylüyorum: yani biz belediyeçiliğin üzerinde, çok üzerinde bir iş yaptık. Mesela hiçbir şekilde yani ayırt etmeksizin insanları, biz herkesin, orası halk müzesi olacak diye. Biz herkesin kapısına gittik; Süryani'si de Ermeni'si de, Kürdü de, Türkü de, Çerkezi de, hepsiyle çalıştım ben. Ben hiçbir zaman ötekileştirmeyi bırakın, yani tersine yan yana nasıl getirebiliriz onun çalışmasını yaptım ve bu konuda da kendime çok güveniyorum. Yani onu yaptığımdan çok eminim yani. Beni işten aldıkları zaman esnaflar toplanmışlardı. Tabii bu kaynak kişilerin çoğunlukla, o esnafla işte Diyarbakır'ın ilk böyle sözlü kültür derlemelerini yaptığımız; marangozu, terzisi, ondan sonra bakırcısı, demircisi, toplanmışlardı demişler: biz gideceğiz kayyuma baskına gideceğiz. Tamam herkesi aldın ya, niye alıyorsun diye. Yani o kadar onlarla iyi çalışmalar yaptık ki, onların hepsini müzeye taşıdım ben. Yani ona rağmen böyle halen o ayrımcılıktan kurtulamadım (gülüyor). Ama ısrar edeceğiz yani iyi şeyler yapmak için başka şansımız da yok galiba.

Böyle, yani. Sanırım biz bu ihtiyacı duymasaydık zaten bu şekilde bir çalışma için bu kadar kendimizi zorlamazdık (Kürtçe konuşuyor). Böyle yani. Halen umutluyum, umut, umutlaşmaktan başka şansımız da yok galiba. Yani umut taşıyamazsak bu topraklarda yaşayama şansımız yok. Öyle diyeyim yani. Umarım iyi şeyler olur, umarım iyi şeyler yapabiliriz, yani, bakalım.

Benim aslen aslen eşim, aslında buralı ama daha sonra bu 1925'teki, bu Şeyh Sait İsyanı döneminde; onların aileleri şeyh, şeyhlermiş yani alimlermiş daha doğrusu (Kürtçe konuşuyor) Evin yoğunluğunu görüyorsunuz. Bayağı yoğun. Biri gidiyor, biri geliyor.- Ondan sonra alim oldukları için o zaman biliyorsunuz bu 1926'daki: Harf kanunu ile birlikte birçok yasaklamalar getiriliyor. O dönem onlar da tabii ki öğrenci yetiştiriyorlar ...var onların. O dönem, Suriye'ye geçiyorlar, bir bölümü Irak'a geçiyor. Yani hem bir bölümü Suriye'den, bir bölümü Irak'tan ama biz Irak'ta tanıştık tabii. Ondan sonra, sonra tekrar buraya taşındık, böyle. Şu an Irak vatandaşı yani ama aslen, aslen buralı. Rojava'da da doğmuş yani. Rojava'da doğmuş, orada da yaşamış, öyle söyleyeyim (gülüyor). Böyle çocuklara anlatınca bile zorlanıyorum, yani bazen (gülüyor). Böyle tam bir Kürt.

İstanbul benim demiştim ya, ikinci memleketim diye. İstanbul'u seviyorum gerçekten. Güzel bir zamanda İstanbul'la ayrıldık. Böyle tadında bırakarak ayrılmışım. Onun için, ailemin büyük çoğunluğu halen orada. Dönem dönem gelip, gidiyoruz. Haberleşiriz

hocam. Ya, aslında benim bakış açım şöyle: hocam şimdi ben onu anlatayım: Kürtler, o kadar anonim yaşıyor ki, bireysel, birey olamıyorlar. Ben son dönemde bu biraz tabii ki bir çıkarsama olarak söylüyorum bunu. Yani bilemiyorum ne kadar yerini buluyor. Onu da çok tabii ki üzerinde düşünmek lazım ama, ben çok doğru bulmuyorum açıkçası anonimleştirmeyi. Çünkü her bir şeyin bir yaratıcısı var. Yani ve bunu yaratan, bunu oluşturan ve bunu var eden kişinin, o kişiyle evet benim yaptığım şey olarak, olmasa da olur ama bunu yaratmaz yani bunun bir şeyi olamaz. Hani bunu illa da anonimleştirmek de çok doğru gelmiyor bana. Mesela ben; bu kitabı, kitapları yazarken, şimdi birçok eserin altına kimin yazdığını yazmamışım. Çünkü Kürtler de; inanılmaz düzeyde, yani sizin, ben benim, ben çalışmayıncaya kadar asla biri söylese, tahmin edemeyeceğin düzeyde her şey anonimleştirilmiş. Tamam ortaklı bir yaşam var ama bazı insanların da özel bir çabası var. Bu özel çabayı eğer siz sıradanlaştırırsanız, o insanın özel emeğini de o emeğini de heba edersiniz, diye düşünüyorum. Onun için yani böyle her şeyi kişileştirmek değil ama hakkını da hakka vermek lazım diye düşünüyorum.

Ben öneriyorum çünkü bizim literatürümüz için de önemli. Şöyle örnek veriyorum; siz bunu araştırmaya açık bir şey olarak açacaksınız, aynen ya bir de biz zaten yani mağduruz o durumda, bu konuda. Bugüne kadar ben size anlattığım bu kadınları kim yazmış ki? Hiç kimse yazmamış zaten. Yani yeni, mesela Elmas Muhammed, çok önemli! Elmas Muhammed: Ortadoğu'da, 1920'de sesleri kayıtlara alınan neredeyse, ilk kadındır. Ee ben bunu, kayda geçirmem gerekiyor yani. Kayda geçirmediğimiz zaman haksızlık yaparız ona. Yani 1920'lerde bir kadın eğer hani daha İstanbul, 1926'da Türkiye'de yapılmış. Biliyor musunuz? Yani Türkiye'de 1926'da o da Rum, Rum kadınlar, Ermeni ve Çingene kadınların kayıtları yapılmış. Türk kadınlarının bile kayıtları yapılmazdı. Hani Türk! Nasıl sesi, bir kadının sesini duyarlar? Diye, yapılmıyordu. Ama bu kadın 1920'de sesi, şarkı derlemiş hem derlemiş hem bestelemiş hem söylemiş yani. Benim o kadının adını anmam lazım, olmaz yani, bence hakkını vermemiz lazım. Öyle düşünüyorum.

Vallahi ben o müzenin kurucusuyum (gülüyor). Kullanabilirsiniz tabii ki. Yani sonuçta bir literatürdür. Yani bu literatüre geçmesini önemsiyorum ben. Özellikle hani yurt dışında bir üniversite olması da benim açımdan önemli. Birçok geliyorlar zaten. Yani şu an tezini hazırlayan, destek olduğum, yardımcı olduğum, çalışmalarına yardımcı olduğum, Kürt müziğine dair ve sözlü kültüre dair çalışma yapan ve tezlerini desteklediğim çok sayıda öğrenci var. Dolayısıyla bunlara kaynak olabilecek çalışmalar bunlar. Ben seve seve bunları yapıyorum ki, onlar yararlanabilsinler diye zaten. Yani bu literatürü açmamız

gerekiyor. Yoksa olmaz yani. Ee hani doğru olmaz daha doğrusu. Benim açımdan sorun değil yani. Benim yapıp, yapmadığım da çok önemli değil ama o kadınları bizim anlatmamız için çok önemli.

Rica ederim. Umarım işinize yarar söylediklerimiz. Tamam hocam. Çok sevindim, sizi görmek güzel oldu. Görüşürüz umarım. Hani bu süreç biterse, bu tarafa yolunuz düşerse, muhakkak beklerim, görüşmek üzere.